

DICHT BIJ U!

**Christen
Unie**
+ Tiel

Verkiezingsprogramma ChristenUnie

Voor de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2022

God heeft de mens eerlijk en eenvoudig gemaakt,
maar de mensen maken alles te ingewikkeld.
(Prediker 7:29; bijbel in gewone taal)

“Dicht bij u!”

CU in het stembureau!

tiel.christenunie.nl

Inleiding

Drie belangrijke punten voor de ChristenUnie

Alle inwoners van Tiel zijn gelijk. Iedereen is in eerste plaats een mens. Er is geen onderscheid naar nationaliteit, etniciteit, geestelijke gezondheid, prestaties, leeftijd, gewenstheid, geluk of andere kenmerken. In de basis willen we praten over mensen en niet over "rugnummers" of "dossier". Al het leven, in gaafheid en gebrokenheid, verdient het om tot ontplooiing te komen, te participeren, om te worden beschermd en om zorg te ontvangen als dat nodig is. Alleen dan doen we recht aan de mens die in de gemeente Tiel woont. Veel mensen in Tiel kunnen zich prima redden maar als dat niet lukt zal de gemeente ondersteunen. De **sociale poort** is voor allen een eerste ingang (voor deur) naar een veelheid van hulp. Daarom willen we ons hard maken voor een fysieke samenbundeling van de sociale poort in een gebouw waar alle samenwerkingspartners een frontoffice hebben ingericht. Dit analoog aan het veiligheidshuis waar dit een beproefd concept is.

In Tiel willen we (meer) **woningen** voor jongeren, starters, arbeidsmigranten, vluchtelingen, ouderen, meer-generaties met ruimte voor mantelzorg en noodopvanglocaties. Maar in het woonbeleid richt de gemeente zich bijna volledig op de duurder huizen. De ChristenUnie vindt dat het woonbeleid moet worden aangepast.

Meer dan de helft van de verplaatsingen gebeurt op korte afstand. Daarom krijgt langzaam **verkeer** in Tiel voorrang. Dit maakt onze woonomgeving leefbaar, veilig en duurzaam. Bij verdeling van de openbare ruimte binnen onze gemeente kiest de ChristenUnie daarom voor het STOP principe: Eerst Stappen, dan Trappen (fiets), dan Openbaar vervoer en vervolgens pas de Personenwagen. Dat betekent voor Passewaaij 9,10 en 11 dat de rondweg eromheen wordt gelegd. Een aantal schoolomgevingen aangepast gaan worden om veilig te kunnen lopen en fietsen naar school. We auto's beperken op plekken waar het onveilig is om te fietsen. Een apart fiets-budget in de gemeente om de plannen uit te voeren.

De komende periode staat voor de ChristenUnie opnieuw de mens in Tiel centraal.

Tiel is zowel de gemeentenaam als de naam van de stad. Er moet altijd gedacht worden aan de gemeente (dus stad inclusief de dorpen). Uit de tekst moet blijken dat er alleen de stad wordt bedoeld.

Een samenleving met toekomst

Deze verkiezingen gaan over mensen. Over jou en over mij. Over onze ouders, onze kinderen, onze burens, de leerkracht op de school, onze werkgever en onze werknemers. Ze gaan over ons en de manier van samenleven in Tiel.

Nog steeds voelen we de gevolgen van de coronacrisis waar we nog steeds middenin zitten. Veel inwoners ervaren nog dagelijks de fysieke gevolgen van COVID-19. Economisch zijn er grote klappen gevallen en de maatregelen hebben bij jong en oud sociale en psychologische sporen achtergelaten. Ook is de polarisatie toegenomen. We konden elkaar niet ontmoeten en elkaars mening nuanceren.

In Tiel is er teleurstelling in de samenleving en in de overheid. Mensen voelen zich niet begrepen, niet gezien en soms zelfs helemaal klemgezet.

De ChristenUnie is zich van deze dingen bewust en ziet dat de manier waarop we met elkaar de samenleving vormgeven ter discussie staat. Gelukkig hebben we ook gezien dat als het erop aankomt we in Tiel oog voor elkaar hebben. Dat we in staat zijn om elkaar op creatieve manieren te vinden en elkaar te helpen. Wij zijn ervan overtuigd dat het meer dan ooit belangrijk is om te geloven in en te werken aan een stad en gemeente waar het niet meer gaat om 'ik' maar steeds meer om 'wij'. Daarom gaan wij met dit programma van hoop de komende verkiezingen in.

Ondanks de grote financiële uitdagingen presenteren ons verkiezingsprogramma vol plannen voor Tiel die laten zien dat de ChristenUnie wil bouwen aan een samenleving waarin aandacht is voor wat echt telt: Wij investeren in zorg voor elkaar, in een overheid die bondgenoot is van de inwoners van Tiel, in een duurzame economie en in keuzes die goed zijn voor Gods schepping.

Bij het zoeken naar antwoorden op de uitdagingen van deze tijd laten wij ons als christelijke partij inspireren door de Bijbel. In de Bijbel gaat het over mensen, over samenleven en ook over de overheid. De Bijbel heeft een bevrijdende boodschap die hoop geeft. Wij geloven daarom dat christelijke uitgangspunten in de politiek relevant zijn voor Tiel.

Wij beseffen heel goed dat de overheid niet alle vraagstukken gaat oplossen. De samenleving is niet maakbaar. Maar de overheid is er volgens de ChristenUnie wel om het zwakke te beschermen en het sterke te reguleren. En de overheid beschermt de ruimte waarbinnen mensen vrede kunnen stichten.

De ChristenUnie heeft dus een sterk en uniek antwoord op vragen over 'links of rechts' en over de rol van de overheid. Tussen een daadkrachtige overheid en draagvlak in de samenleving zoekt de ChristenUnie naar gemeenschappen om die te stimuleren in beweging te komen.

De ChristenUnie is een landelijke, christelijke netwerkpartij. Dat biedt stabiliteit. Onze lokale standpunten zijn niet zomaar opgeschreven maar gebaseerd op onze christelijke uitgangspunten. Tegelijk biedt het feit dat de ChristenUnie actief is op alle niveaus van het openbaar bestuur uitstekende mogelijkheden om af te stemmen en om lokale zaken provinciaal of landelijk aan de orde te stellen (en andersom).

DICHT BIJ U!

**Christen
Unie**
Tiel

De politici van de ChristenUnie wonen allemaal in Tiel. Lokale mensen in een landelijk georganiseerde partij. Wij maken deel uit van een beweging van maatschappelijk betrokken christenen die op tal van plekken in de samenleving hun geloof een stem geven. Wij zijn bereid verantwoordelijkheid te nemen en samen te werken voor een betere samenleving.

De ChristenUnie is een partij **van christenen voor alle mensen**. Wij willen iets uitstralen en doorgeven van de liefde die God heeft voor deze wereld, voor Nederland, voor Tiel. Doe met ons mee!

Inhoudsopgave

Inleiding.....	2
Drie belangrijke punten voor de ChristenUnie.....	2
Een samenleving met toekomst.....	3
Inhoudsopgave.....	5
Hoofdstuk 1 Betrouwbare overheid.....	7
Waar staat de ChristenUnie voor?.....	7
1.1 Vertrouwen.....	7
1.2 De gemeente, dat zijn we samen.....	8
1.4 Financiën.....	11
Hoofdstuk 2 Veiligheid.....	13
Waar staat de ChristenUnie voor?.....	13
2.1 Een veilige samenleving.....	13
2.2 Drugs en drank.....	14
2.3 Prostitutie.....	15
2.4 Mensenhandel en uitbuiting.....	16
2.5 Veiligheid, kindermishandeling en huiselijk geweld.....	16
Hoofdstuk 3 Energie, klimaat en milieu.....	18
Waar staat de ChristenUnie voor?.....	18
3.1 Betaalbare en klimaatvriendelijke energie en warmte.....	18
3.2 Klimaatadaptatie en Natuurbeleid.....	20
Hoofdstuk 4 Zorg.....	22
Waar staat de ChristenUnie voor.....	22
4.1 Volksgezondheid.....	23
4.2 Zorg voor inwoners in kwetsbare situaties.....	23
4.3 Mantelzorgers.....	24
4.4 Vrijwilligers.....	25
4.5 Iedereen telt mee en doet mee.....	25
4.6 Langer zelfstandig.....	26
4.7 Ouderen.....	26
4.8 Opvangvoorzieningen.....	27
4.9 Zorg voor vluchtelingen.....	27
Hoofdstuk 5 Gezin, jeugd en onderwijs.....	29
Waar staat de ChristenUnie voor?.....	29

5.1 Ondersteuning van kinderen en jongeren.....	29
5.2 Onderwijs.....	31
Hoofdstuk 6 Economie.....	34
Waar staat de ChristenUnie voor?.....	34
6.1 Duurzame werkgelegenheid.....	34
6.2 Werken en rusten.....	36
6.3 Recreatie en toerisme.....	36
6.4 Bloeiende binnensteden.....	36
6.5 Waardering van voedsel.....	37
6.6 Gezonde agrarische sector.....	37
Hoofdstuk 7 Meedoen op de arbeidsmarkt.....	38
Waar staat de ChristenUnie voor?.....	38
7.1 Aan het werk.....	39
7.2 Armoede en preventie.....	40
Hoofdstuk 8 Wonen en ruimte.....	43
Waar staat de ChristenUnie voor?.....	43
8.1 Wonen.....	43
8.2 Ruimte.....	47
Hoofdstuk 9 Mobiliteit.....	50
Waar staat de ChristenUnie voor?.....	50
9.1 Voetgangers.....	50
9.2 Fiets.....	51
9.3 Openbaar vervoer.....	52
9.4 Parkeren.....	53
9.5 Verkeersveiligheid.....	54
9.6 Automobilititeit.....	54
Hoofdstuk 10 Kunst, cultuur en sport.....	55
Waar staat de ChristenUnie voor?.....	55
10.1 Kunst en cultuur.....	55
10.2 Sport.....	57

Hoofdstuk 1 Betrouwbare overheid

Waar staat de ChristenUnie voor?

De Tielse inwoners wonen in straten, buurten, wijken, dorpen en onze stad. Onze gemeente Tiel vormt pas een echte samenleving als mensen elkaar zien en helpen, verbinding zoeken en over verschillen praten. Dat is het principe waarop onze democratische rechtstaat is gebouwd. We kunnen alleen vredig samenleven als we – ondanks alle verschillen – onze basiswaarden op handen én in onze harten dragen. **Bij de ChristenUnie staat de samenleving centraal.** Een samenleving die het werk is van inwoners en maatschappelijke verbanden samen.

De gemeente heeft vooral als taak de samenleving te versterken en staat daarom naast mensen. Om te wijzen op de eigen verantwoordelijkheid maar ook om mee te denken, te stimuleren en te ondersteunen waar dat nodig is. We zien de inwoner van Tiel niet als consument van gemeentelijke diensten maar als mensen en partners. We nemen geen genoegen met een tevreden inwoner, we willen een betrokken inwoner. **De menselijk maat, dát past bij de ChristenUnie, dát past bij Tiel.** In het leven van alledag, in ons werk, in ons gezin en in de zorg van de gemeente voor de inwoners.

Dit vraagt om maatwerk: de een heeft die ondersteuning sneller nodig dan de ander. En voor mensen die het echt niet zelf of samen met anderen kunnen, biedt de overheid een vangnet. Inwoners moeten een beroep kunnen doen op de overheid als hun vrijheid, gezondheid, veiligheid of bestaanszekerheid in het geding is. Om die reden is het goed dat de overheid ook grenzen aangeeft, handhaaft, normeert en kadert.

De gemeente neemt de verantwoordelijkheid van de maatschappelijke verbanden in Tiel niet over. Maar zij beschermt wel hun ruimte om hun verantwoordelijkheid te kunnen nemen en ondersteunt hen daarbij. De ChristenUnie wil de inwoner als mens behandelen en niet als dossier(nummer).

De ChristenUnie wil openheid, ook als het moeilijk is. We kunnen op lokaal niveau iets doen aan het algemene vertrouwen van inwoners in de lokale en landelijk politiek. Een betere wereld begint bij onszelf.

De rekenkamer is een belangrijk instrument voor de raad om de effectiviteit van beleid te kunnen toetsen. We willen dat de rekenkamer jaarlijks tenminste één onderzoek kan afronden.

1.1 Vertrouwen

Wij zijn ervan overtuigd dat goed bestuur en sterk moreel en integer leiderschap de basis vormen voor een bloeiende samenleving. Net zo belangrijk is een samenleving die zich realiseert dat een overheid niet alles kan oplossen en zelf ook verantwoordelijkheid neemt.

De ChristenUnie zet in haar werk in de gemeenteraad in op luisteren en samenwerken. Het wel of niet deelnemen in een coalitie is daarbij niet doorslaggevend. Het innemen van standpunten in de raad wordt primair bepaald door de uitgangspunten van de partij, die o.a. zijn vastgelegd in ons verkiezingsprogramma. Als fractie willen we betrouwbaar en constructief bekend staan in Tiel. Vrede en recht vinden we niet alleen in woorden maar ook in onze houding en in ons handelen. De ChristenUnie wil zich daarin laten leiden door wat de Heer van mensen vraagt: Niet anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God. (Micha 6:8)

De ChristenUnie wil bijdragen aan het bouwen aan vertrouwen door:

- Open, herkenbaar en betrokken aanwezig te zijn in Tiel
- In te zetten op goede relaties met inwoners.
- Eerlijk te zijn en geen beloftes te doen die niet zijn na te komen.
- Er voor te zorgen dat politieke processen veel meer in de openbaarheid plaatsvinden.
- Te streven naar een coalitieakkoord met duidelijke afspraken maar met ook voldoende ruimte voor alle partijen om invloed op het beleid uit te oefenen.
- De bereikbaarheid en dienstverlening van de gemeente hoge prioriteit te geven.

1.2 De gemeente, dat zijn we samen

De ChristenUnie wil dat inwoners in Tiel zoveel mogelijk zelf verantwoordelijkheid nemen voor het eigen handelen en - samen met anderen en de overheid - de zorg voor de samenleving oppakken. Samen zoeken hoe we de kracht van de samenleving kunnen aanspreken om te werken aan gerechtigheid zonder dat de gemeente haar eigen verantwoordelijkheid veronachtzaamt.

De gemeente moet op haar beurt dan wel open staan voor initiatieven van inwoners, maar ook voor initiatieven van instellingen, verenigingen, bedrijven en kerken. Vooral als die het algemeen belang op het oog hebben. Hierbij past een overheid die meedenkt, meedoet, drempels verlaagt en fys mogelijk maakt. De ChristenUnie stimuleert dat inwoners zichzelf organiseren in bijv. coöperaties en daarmee verantwoordelijkheden op zich nemen op het gebied van duurzaamheid, zorg, lokale economie of wijkbeheer. Meer verantwoordelijkheid van inwoners vraagt om minder regels van de gemeente, om minder administratieve lasten en bureaucratie. Kortom, om een college en raad die durven los te laten.

De ChristenUnie wil inzetten op het meedenken van inwoners, via platforms en andere organisaties voorafgaande aan beleidsvorming in de raad. Inwonersinitiatieven willen we ruimhartig verwelkomen en inwonerparticipatie stimuleren wij omdat we ervan overtuigd zijn dat het goed is gebruik te maken van de kennis en ervaring van onze inwoners. Wel letten we erop dat de gemeenteraad vanaf het begin heel duidelijk is over het samenspel en de ruimte die er is voor participatie. Dat steekt nauw. Aan de ene kant niet pas het gesprek aangaan als keuzes al gemaakt zijn maar ook geen ongecontroleerde inwonerparticipatie. Dat vraagt om duidelijke financiële en technische kaders.

In Tiel gaan we, vanuit vertrouwen, actief werk maken van het uitdaagrecht. Het recht om als bewoners de gemeente uit te dagen en aan te geven dat je, bijvoorbeeld als wijk of als dorp een voorziening zelf in stand wilt en kunt houden.

- De ChristenUnie wil dat inwonersbetrokkenheid een vanzelfsprekende en grote plaats inneemt bij de (invoering van de) Omgevingswet.

Inwonerpeilingen, experimenten met nieuwe vormen van vertegenwoordiging en andere manieren om inwoners te betrekken bij de besluitvorming moeten aanvullend zijn op het mandaat dat via de verkiezingen door de inwoners is gegeven. Juist bij belangentegenstellingen is het de gemeenteraad, die als hoeder van het algemeen belang, knopen doorhakt. Het lokaal bestuur blijft eindverantwoordelijk.

Betrekken van jongeren

Democratie is geen statisch begrip, maar een werkwoord. Daarom wil de ChristenUnie zich inzetten om inwoners en dus ook de jongeren in Tiel te betrekken bij de lokale democratie. Wij vinden dat nodig omdat, door samen te praten over de uitdagingen in onze gemeente, we met elkaar tot gedragen oplossingen kunnen komen.

In Tiel wil de ChristenUnie zich inzetten om de inspraak van jongeren te verbeteren. De beslissingen die wij nu nemen, gaan over hun toekomst.

- Plannen van de gemeente moeten ook getoetst op de gevolgen voor jongeren. (generatiecheck)
- De burgemeester van onze gemeente zal de 18-jarigen bij verkiezingen via een brief persoonlijk uitnodigen om voor de eerste keer hun stem uit te brengen.
- Jongeren in Tiel worden specifiek bij de 4-5 mei festiviteiten betrokken en ervoor uitgenodigd.
- In Tiel richten we een jongerenraad in.
- Tiel zorgt voor de continuatie van de kinderraad

Discriminatie en racisme

Alle inwoners van Tiel zijn gelijk. Er is geen onderscheid naar nationaliteit, etniciteit, geestelijke gezondheid of andere kenmerken. Dit betekent dat de ChristenUnie zich inzet voor de arbeidsmigrant, de vluchteling en de verwarde persoon die een goede plek zoekt die hij of zij thuis kan noemen.

- Van etnisch profileren mag in Tiel geen sprake zijn.
- Met de signalen over ongelijke behandeling, discriminatie, racisme wordt aantoonbaar wat gedaan.
- Ook voor de ambtelijke organisatie in Tiel willen we dat deze een weerspiegeling is van onze samenleving. Daarom zorgt de gemeente ook voor intern diversiteitsbeleid.

Lokale gemeenschappen

De ChristenUnie waardeert dorpen ('kernen'), wijken en buurten als lokale gemeenschap en hecht aan het eigene en de vitaliteit van de lokale gemeenschap. De gemeente moet alle mogelijkheden benutten om bewoners van dorpen te betrekken bij zaken die hen raken.

De ChristenUnie wil deze lokale gemeenschappen eigen verantwoordelijkheid geven, ondersteund met eigen budgetten. De kracht van het dorp, de wijk of de buurt is daarbij uitgangspunt. Wijk- en buurtverenigingen worden gefaciliteerd om hun belangenvertegenwoordigende rol te kunnen vervullen. Belangrijk is dat er een duidelijk draagvlak voor de vereniging in de lokale gemeenschap wordt aangetoond. Voor een degelijk wijken- en kernenbeleid is het noodzakelijk beleidsvrijheid te geven om kleine projecten slagvaardig te kunnen aanpakken.

Voor een betrokken dorpen- en wijkenbeleid kiest de ChristenUnie voor het inzetten van dorps- en wijkambassadeurs. Dit zijn mensen die met beide benen in de buurt staan en een makkelijke toegang hebben tot ambtenaren, raadsleden en wethouders.

Uitgangspunten:

- Alle ruimte voor inwoners die verantwoordelijkheden op zich nemen (bijv. in coöperaties) op het gebied van duurzaamheid, energie, zorg, lokale economie of wijkbeheer.
- Indiërs van inwonerinitiatieven worden niet van het kastje naar de muur gestuurd. De gemeentelijke organisatie hanteert hiervoor een eenvoudig systeem/loket en werkt via 'ambassadeurs' in de wijk.
- Meer vertrouwen, minder regels: Elk jaar komt het college met voorstellen voor regels die geschrapt, vereenvoudigd of samengevoegd kunnen worden.
- Wijken krijgen meer eigen mogelijkheden om keuzes te maken die passen bij de wijk en zo mogelijk ook eigen budgetten.
- Vroegtijdig open en eerlijk inwoners betrekken bij beleidskeuzes en/of grote ontwikkelingen.
- Heldere procesafspraken bij inwonerparticipatie.
- De gemeente gebruikt bij schriftelijke communicatie met inwoners eenvoudig Nederlands. (taalniveau B1)

Geen gemeentelijke herindeling en wel de samenwerking

Samenwerking of fusie van gemeenten moet 'van onderop' plaatsvinden. Hiermee bedoelen we dat de gemeenteraden van de individuele gemeenten hiertoe besluiten. Zij vormen de onderste en daarmee de verantwoordelijke bestuurslaag.

Uitgangspunt voor de ChristenUnie is dat de kwaliteit van de gemeentelijke organisatie (ook wel bestuurskracht genoemd) voldoende moet zijn en blijven. Als deze bestuurskracht tekortschiet, is de gemeenteraad de eerstverantwoordelijke om te gaan zoeken naar versterking van deze bestuurskracht. **De ChristenUnie vind dat het voor fusie nog veel te vroeg is. We kunnen het (voorlopig) zelf wel.**

De ChristenUnie wil minder bestuurlijke drukte. Bestuurlijke samenwerkingsverbanden zoals gemeenschappelijke regelingen (GR) vragen een actieve en kritische houding. Extra belangrijk nu er steeds meer samenwerkingsverbanden ontstaan waarvoor er helemaal geen vastgestelde regels zijn (bijvoorbeeld RES). Ook is belangrijk dat de raad van Tiel zicht en controle houdt op besluiten die een GR of een ander samenwerkingsverband neemt.

- Keuzes voor schaalvergroting (samenwerking met andere gemeenten in allerlei gradaties) worden gemaakt op basis van inhoud, kwaliteit, draagvlak, herkenbaarheid en meerwaarde voor de regionale kracht/uitstraling.
- Ongeveer de helft van onze begroting gaat naar taken die door Gemeenschappelijke Regelingen worden uitgevoerd. We zien dat de P&C cyclus van twee belangrijke GR-en niet aansluit bij de gemeentelijke cyclus. De raden van Tiel en de omliggende gemeenten ontmoeten elkaar te weinig zodat een begrip voor en steun elkaars standpunt niet bereikbaar is. De raadsbijeenkomsten in de **griffierskring** zijn essentieel voor het verkrijgen van een gedragen invloed op de GR.
- De GR moet het mogelijk maken dat alle begrotingen op tijd in concept naar de gemeenten gaat zodat de vakambtenaren hierover een goed advies kunnen uitbrengen aan de GR en aan de raad.

- De ChristenUnie steunt (het wettelijk mogelijk maken van) initiatieven die kaderstelling en controle rondom samenwerkingsverbanden versterken.
- De Gemeenschappelijke Regeling wordt een transparante organisatie die doet waarvoor het bestaat en laat zien wat het kost en wat het oplevert.
- De raad maakt afspraken over hoe GR-en en andere samenwerkingsverbanden vanuit de raad worden gevoed en gecontroleerd.

1.4 Financiën

Van de gemeente verwachten wij dat zij een betrouwbare, goede rentmeester is van de beschikbare middelen. Het gaat om **gemeenschapsgeld**, die of vanuit landelijke belastingen, of van de gemeentelijke belastingen zoals de Onroerende Zaak Belasting (ozb), door onze inwoners zijn opgebracht.

In de afgelopen jaren is het takenpakket van alle gemeenten flink uitgebreid. Hierbij zijn de financiële risico's toegenomen. De beleidsvrijheid is beperkt en door bezuinigingen van de Rijksoverheid op de uitkering uit het Gemeentefonds ligt er een grote druk op het financieel beleid. Dat betekent dat, naast het uitgangspunt dat gemeenten voldoende geld van het Rijk moeten ontvangen om hun taken goed te kunnen uitvoeren, Tiel de komende periode uitgaven en inkomsten in evenwicht moet brengen. De ChristenUnie dringt aan op efficiënt financieel beleid en het goed in beeld hebben en beheersen van risico's om toekomstige generaties niet op te zadelen met de gevolgen van slecht (financieel) beleid van hun voorgangers.

Publieke middelen zijn per definitie schaars; er zijn altijd meer wensen dan er geld beschikbaar is. De gemeenteraad moet zorgvuldig de verschillende wensen, noden en belangen kunnen afwegen. Bij bezuinigingen wil de ChristenUnie de posten die te maken hebben met de nood van individuele inwoners, zorg, veiligheid, beheer en onderhoud van bestaande voorzieningen zo veel mogelijk ontzien. Uiteraard moet er voor mensen met weinig financiële draagkracht, maatwerk mogelijk zijn.

De gemeentelijke belastingen zijn een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente. Maar de ChristenUnie wil ervoor waken dat de gemeente geld uitgeeft om het uitgeven. Het is wel geld van ons allemaal. Prestigeprojecten zullen we niet ondersteunen. Alleen die projecten die bijdragen aan wat Tiel of de dorpen willen zijn. Een goede plek om te wonen, te werken en te verblijven.

Wijzigingen in belastingtarieven gaan altijd in kleine stappen. De OZB blijven we in de komende jaren alleen verhogen met de inflatiecijfers. Geen extra verhoging voor projecten. Belastingen die we heffen zullen altijd het doel ondersteunen waarvoor deze wordt geheven. De belasting mag geen winst opleveren voor de gemeente.

De afgelopen periode kenmerkte zich door grote financiële tekorten (o.a. op jeugdzorg).

- Wij dringen er zo nodig via de VNG of anderszins bij de Rijksoverheid op aan om gemeenten een passende vergoeding te geven voor alle taken die moeten worden uitgevoerd. Niet alleen bij de jeugdzorg maar ook voor alle andere taken.
- Misbruik van voorzieningen moet worden voorkomen en als dit wel gebeurt is een actieve aanpak nodig. Tegelijk verlangen we van onze gemeente dat deze naast mensen staat en maatwerk levert zodat hier geen nieuwe affaires ontstaan.

- Spaarzaamheid en een behoudende financiële koers zijn leidend, dus geen risicovolle investeringen.
- Bij gezond financieel beleid horen voldoende reserves om calamiteiten te kunnen opvangen. Structurele uitgaven moeten met structurele middelen begroot te worden en dus niet met incidentele meevallers.
- Zorg voor elkaar en zeker voor onze kwetsbare medemensen staat voorop bij het maken van financiële en beleidsmatige afwegingen.
- De dienstverlening van de gemeente (heffingen en leges) is zoveel mogelijk kostendekkend.

Hoofdstuk 2 Veiligheid

Waar staat de ChristenUnie voor?

Als inwoner van Tiel wilt u veilig kunnen leven. De overheid heeft de plicht om inwoners te beschermen en criminaliteit te bestrijden. Maar de ChristenUnie vindt ook dat de vrijheden waar we in onze gemeente van mogen genieten, samengaan met verantwoordelijkheden. Naast de wettelijke taak van de overheid zien wij een grote rol voor de samenleving. Juist ook als het gaat om veiligheid.

Elke wijk en elk dorp heeft een eigen aanpak nodig en inwoners moeten betrokken zijn bij het opstellen "buurtveiligheidsplan". Juist inwoners, winkeliers, scholen, politie en woningcorporaties dragen bij aan goede buurten. Dat zijn buurten waarin jongeren veilig naar school gaan en kinderen ruimte hebben om te spelen, waarin ouderen zonder zorg over straat kunnen, actief kunnen zijn en nog voluit van het leven kunnen genieten. Kortom, daar waar het op alle momenten van de dag voor iedereen veilig is om binnen en buiten te zijn.

Veiligheid gaat over meer dan alleen het beschermd worden tegen geweld. Een schone en nette buurt zorgt bij veel bewoners al voor een veel veiliger indruk dan wanneer een buurt of straat er verwaarloost uitziet. De ChristenUnie wil zich er dan ook voor inzetten dat de openbare ruimte in Tiel er netjes en verzorgd uitziet.

2.1 Een veilige samenleving

Ook bij de aanpak van veiligheidsproblemen toont de ChristenUnie haar hart voor de samenleving. Hard waar het moet, zacht waar het kan. De ChristenUnie heeft aandacht voor slachtoffers en hun omgeving en stimuleert een effectieve, op herstel gerichte, aanpak van daders.

Het volgen van de regels zit ook voor een groot deel in de pakkans bij overtreding. We staan voor een multidisciplinaire aanpak voor probleemsituaties en die we zo nodig een paar keer herhalen. Met groot vertoon naar binnen. De boel op orde brengen en de mensen op weg helpen naar de manier die past binnen de Tielse samenleving. Daarna weer langzaam loslaten.

De gemeente Tiel stelt een integraal veiligheidsbeleid vast, dat gebaseerd is op onderzoek en ervaringen in de verschillende buurten. Betrokkenheid van inwoners en organisaties is van groot belang bij de analyse van veiligheidsproblemen en bij het stellen van prioriteiten bij de oplossing daarvan.

Minstens één keer per jaar moet er overleg zijn tussen gemeenteraad, burgemeester, politie en openbaar ministerie waarin gesproken wordt over resultaten. Daarbij wordt ook verslag gedaan van de inzet van mensen en middelen, onderlinge samenwerking, aanrijdtijden e.d. van politie, brandweer en ambulances. De gemeenteraad moet een stevige vinger aan de pols houden bij beleid dat naar de veiligheidsregio's is verplaatst.

Inwoners worden, als oren en ogen van de politie, actief betrokken bij de veiligheid op straat, in de wijk en in huis. Dit kan door de inzet van Burgernet en van internet, zoals appgroepen in de wijk.

Cameratoezicht is een prima middel, maar de ChristenUnie wil het beperkt (proportioneel) toepassen en het moet passen in goede wetgeving (privacy) en in een goede cyclus van beleid, uitvoering en evaluatie.

Overlast ontstaat door het verschil tussen gedrag en de normen en waarden benoemen en de handhaving daarop. De handhaving moet op tijd beginnen (in de kiem smoren) en consequent zijn (gericht op alle mensen) en volhouden (vaak/regelmatig terugkomen).

De ChristenUnie stimuleert dat inwoners van Tiel gemakkelijk melding kunnen maken van overlast en van crimineel gedrag, waarbij de politie contact legt met de melder over de resultaten. De mogelijkheid van het anoniem aangifte doen, biedt inwoners in sommige gevallen veiligheid, maar is nog onvoldoende bekend. De ChristenUnie vraagt om voorlichting over deze mogelijkheid.

De ChristenUnie hecht aan de rol van de **wijkagent** als aanspreekpunt voor inwoners in de wijk en zijn coördinerende taak naar andere agenten en de gemeente toe om problemen in de wijk concreet aan te pakken.

De **wijkregisseur** is een belangrijke vooruitgeschoven post van de gemeente. Het mandaat dat ze hebben moet passen bij de rol die ze krijgen.

- Er wordt ingezet op extra beschikbaarheid en zichtbaarheid van de wijkagent en wijkregisseur.
- Voor de wijkregisseur is het heel helder wat hij/zij wel en niet kan toezeggen.
- De burgemeester zorgt voor lage drempels voor het doen van (anoniem) aangifte en voor goede terugkoppeling door de politie.
- Betrek inwoners bij veiligheid in hun directe omgeving d.m.v. Burgernet en Buurtpreventie Apps.

2.2 Drugs en drank

Mensen zijn geschapen door God. Op het gebied van alcohol, games en gokken, drugs, echtscheiding, opvoeden, zorgen om geld, geweld, pesten en andere problemen zijn er meerdere aanbieders van steun. De sociale poort is laagdrempelig voor de Tielse inwoner om aan te kloppen voor steun of hulp en hoe eerder de pijn kan worden weggenomen hoe beter dat is. De sociale poort kost geld en het is niet in geld uit te drukken hoeveel leed erdoor wordt voorkomen. Het kan niet de bedoeling zijn dat mensen door drugs, drank of verslaving zichzelf, hun vrijheid en waardigheid kwijtraken.

De ChristenUnie wil de aanwezigheid van coffeeshops en het gebruik van drugs actief tegengaan en streng optreden bij overlast. Signalen uit de buurt moeten hierbij zwaar wegen. De gemeente moet bij aanwezige coffeeshops actief handhaven op de landelijk vastgestelde AHOJ-GI-criteria. (Verboden om: te afficheren, harddrugs te verhandelen, overlast te veroorzaken, jeugd onder de 18 toe te laten of aan hen te verkopen, grote hoeveelheden te verhandelen en het ingezetenen criterium.) Ook moet het afstandscriterium (minimaal 250

meter tot scholen) opgenomen worden in het lokale coffeeshopbeleid en wordt hier strikt op gehandhaafd.

De ChristenUnie is tegen het zelf telen van wiet door gemeenten en is zeer kritisch over experimenten hiermee. Wiet is en blijft een verboden middel. Door het wietgebruik tegelijkertijd wel te gedogen geeft de overheid een dubbele boodschap af. Tegen illegale hennepkwekerijen wordt hard opgetreden.

Voorlichting op scholen en bij feesten (Appelpop) moet vooral gericht zijn op preventie en pas daarna op het veilig gebruik en controle ervan.

2.3 Prostitutie

Prostitutie is geen gewoon beroep. Prostitutie is ongelijkwaardig, er is bijna altijd sprake van machtsongelijkheid, economische ongelijkheid en genderongelijkheid. Daarom is de ChristenUnie tegen prostitutie.

Criminaliteit, mensenhandel, uitbuiting, eenzaamheid en andere sociale problemen zijn de schrijnende werkelijkheid achter de schone schijn.

Met de verschuiving van prostitutie van de clubs en bordelen naar het thuiswerken/via internet diensten aanbieden, neemt de onzichtbaarheid van de prostitutiebranche toe en daarmee ook de risico's. De coronacrisis heeft deze ontwikkeling versterkt.

- De ChristenUnie is voor een uitsterfbeleid voor bestaande seksinrichtingen en het voorkomen van de vestiging van nieuwe.
- De gemeente Tiel zorgt voor een veilige opvang voor slachtoffers van loverboys, pooiers en mensenhandelaren.
- Prostitutiecontrole en controle door de GGD vindt structureel plaats, ook om prostituees te kunnen benaderen om hen te bewegen met behulp van een uitstapprogramma, het werk in de prostitutie achter zich te laten.
- Voor exploitanten moet ondernemen in de prostitutiesector zo moeilijk mogelijk gemaakt worden. Daarvoor komt er een one-strike-you're-out-beleid. Na de 'out' krijgt een pand een andere bestemming door de raad.
- De ChristenUnie is ervan overtuigd dat misstanden binnen de sector verminderd worden door gelijke regels voor iedereen. Daarom willen wij, vooruitlopend op de wet WRS:
 - De minimumleeftijd voor prostituées verhogen van 18 naar 21 jaar
 - Een pooierverbod: degene die betrokken is bij onvergunde bedrijfsmatige seksuele dienstverlening en daar financieel voordeel uit haalt, wordt strafbaar.
 - Vergunningplicht voor zelfstandig thuiswerkende prostituees.
- Onder jongeren speelt sexting en grooming een steeds grotere rol. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat ouders en scholen samen optrekken als het gaat om voorlichting en hulpverlening.
- Wijkteams/professionals volgen een training om loverboysituaties en gevallen van mensenhandel (thuisprostitutie) in de wijk te herkennen en maken afspraken met de politie over handhaving, melding en begeleiding.

2.4 Mensenhandel en uitbuiting

Mensenhandel betekent per definitie het uitbuiten van mensen. Daarbij wordt dwang, misleiding, machtsmisbruik of misbruik van een kwetsbare positie gebruikt. Dit komt ook in Tiel voor.

De ChristenUnie wil dat onze gemeente zich, in samenwerking met andere gemeenten in de regio, actief inzet voor beleid tegen deze ernstige en complexe vorm van criminaliteit. Op die manier voorkomen we een waterbedeffect tussen gemeenten en zijn we beter in staat mensenhandel te voorkomen, te signaleren en aan te pakken.

Tiel formuleert, op basis van onderzoek naar de verschijningsvormen, specifiek mensenhandelbeleid met daarin aandacht voor signalering, bestuurlijke handvatten om barrières op te werpen, zorg coördinatie, ketenregie. We volgen hiermee het IBP waarin staat dat elke gemeente in 2022 een duidelijke en geborgde aanpak van mensenhandel moet hebben.

- GGD-VeiligThuis heeft een aandachtsfunctionaris mensenhandel die bekend is met de bestuurlijke mogelijkheden om te signaleren en op te treden tegen mensenhandel en bekend is met de instanties waar slachtoffers mensenhandel terecht kunnen.
- Tiel zorgt ervoor dat ieder slachtoffer van mensenhandel, ook ongedocumenteerden, terecht kan bij gemeentelijke voorzieningen zoals opvang en begeleiding. Daarbij moet slachtofferschap losgekoppeld worden van het doen van aangifte.
- De gemeente zorgt voor informatiepakketten voor bijvoorbeeld arbeidsmigranten, bij voorkeur in hun eigen taal, met daarin minimaal de rechten en plichten en de mogelijkheden om melding te maken van misstanden en hulp in te roepen (informatieverstrekking).
- Tiel neemt deel aan overleggen voor mensenhandel.
- Tiel creëert bewustwording van het probleem mensenhandel onder haar inwoners.
- De aanpak Mensenhandel borgen we in het Integraal Veiligheidsplan.
- De controles op de huisvesting van arbeidsmigranten gaat onverminderd door.
- Arbeidsmigrant = mens. We kunnen ze in onze economie niet missen. We gaan ze als mens benaderen en aanspreken. Voor huisvesting willen we bestaande leegstaande gebouwen geschikt maken voor bewoning voor kortdurende bewoning van andere mensen uit EU-landen. Omdat deze mensen maar kort in Tiel wonen is begeleiding nodig. Onze sportverenigingen willen we stimuleren om deze mensen te laten sporten met de andere mensen uit Tiel.

2.5 Veiligheid, kindermishandeling en huiselijk geweld

Kinderen hebben het recht om veilig te zijn, om beschermd te worden tegen mishandeling. Want de gevolgen van mishandeling zijn groot. Geweld in huiselijke kring komt vaker voor dan we denken. Niet alleen kinderen maar ook ouderen en (ex-)partners zijn dagelijks slachtoffer.

- Veilig Thuis, het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling, moet laagdrempelig bereikbaar zijn en bekend bij alle inwoners van Tiel. Voor slachtoffers van huiselijk geweld moet er passende, hulp en/of een veilige opvang zijn. Opvang het liefst op een plek waar alle hulp onder een dak geboden kan worden.
- De ChristenUnie zet zich in voor een aanpak kindermishandeling waarin aandacht is voor preventie en voor het versterken van de interactie tussen kind, verloskunde, onderwijs, wijkteam en Veilig Thuis.

- Ouderenmishandeling krijgt de komende periode meer aandacht. Hiervoor overlegt de gemeente met mantelzorg- en ouderenorganisaties.
- In Tiel wil de ChristenUnie een integrale aanpak van de gemeente en samenwerkingspartners op het gebied van eengerelateerd geweld en genitale verminking.

Hoofdstuk 3 Energie, klimaat en milieu

Waar staat de ChristenUnie voor?

Mensen zijn onderdeel van een prachtige schepping waarvan het bestaan in Gods handen ligt. We laden ons op in mooie landschappen en genieten van de wonderlijke schoonheid van bloemen, bomen, insecten en andere dieren. De ChristenUnie wil krachtig inzetten op de hoopvolle en noodzakelijke beweging die gaande is **naar een groene, duurzame economie** die zich houdt aan de grenzen van de aarde en aan de norm van ecologische en sociale gerechtigheid.

Wij willen/moeten af van olie, aardgas en kolen en ruim baan maken voor schone energie. Energiebesparing in de industrie, gebouwde omgeving en mobiliteit wordt topprioriteit. Auto's zonder uitstoot en energieneutrale huizen worden de norm.

Grondstoffen willen wij niet verspillen, maar terugwinnen en hergebruiken. Wij kiezen voor de bescherming van waardevolle natuur en een verantwoorde omgang met ruimte en landschap in en om Tiel. Voor deze plannen kunnen we niet zonder de samenwerking met en het enthousiasme van onze inwoners.

3.1 Betaalbare en klimaatvriendelijke energie en warmte

De ChristenUnie wil toe naar een lokaal vormgegeven energiesysteem van volledig hernieuwbare energie. De gemeente heeft de regie in deze lokale energietransitie en zorgt er ook voor dat het doel haalbaar en betaalbaar is en iedereen de overstap mee kan maken.

Energiecoöperaties en lokale initiatieven

Energiecoöperaties brengen de energietransitie dichterbij de inwoner en maken lokaal eigendom mogelijk. Daarom willen we dat het gemeentebestuur deze coöperaties voor vol aanziet en als het nodig is praktisch en financieel ondersteunt. Dit geldt ook voor projecten voor kleinere maatregelen thuis, zoals isolatie. Een lokaal (gemeentelijk) energiebedrijf is volgens de ChristenUnie een goed idee. De gemeente ziet dan toe op een goede verdeling tussen de lasten en de lusten.

Energiecoaches

De ChristenUnie is voor de inzet van energiecoaches die inwoners begeleiden bij het zetten van stappen in het verduurzamen van hun woning en inwoners helpen om de subsidiemogelijkheden optimaal te benutten.

- Isolatie van de woning is de eerste stap. Daarna volgen maatregelen als zonnepanelen en de inzet van warmtepomp of aansluiting op warmtenet.
- De gemeente ondersteunt ook de minima in Tiel bij het verduurzamen van hun woning.

Participatie

Belangrijk is dat omwonenden nauw betrokken worden bij plannen voor energieopwekking, zoals zonne-energie en windmolens, en dat zij kunnen mee profiteren van de voordelen. Participatie zorgt ervoor dat lusten en lasten eerlijker worden verdeeld en kan op allerlei manieren: van een gebiedsgebonden bijdrage die terugvloeit naar de lokale samenleving tot

een aandeelhouderschap van inwoners/coöperatie. Belangrijk is wel dat dit voor iedereen in Tiel bereikbaar is (dus ook voor inwoners met een kleinere portemonnee).

Investeren in warmtenetten

De ChristenUnie wil de potentie van geo- en aquathermie (warmte uit de grond en water) benutten en steeds minder afhankelijk zijn van aardgas en houtige biomassa. Lage en midden-temperatuur warmtenetten hebben meerwaarde voor de verwarming van woonwijken. De ontwikkeling van warmtenetten vraagt echter duidelijke afspraken over de rol van betrokken publieke en private partijen, over een (gelijk) speelveld voor warmteleveranciers en transparantie.

We willen ruimte voor publieke investeringen in warmtenetten en zien een belangrijke rol voor de publieke netwerkbedrijven. Ook willen we ruimte voor participatie vanuit de buurt en voor coöperatieve modellen van warmtenetten.

Ook willen we ruimte voor participatie en zeggenschap vanuit de buurt en voor coöperatieve modellen van warmtenetten. Consumentenbescherming en keuzevrijheid staan hierbij hoog in ons vaandel.

Afscheid nemen van aardgas

Bij nieuwbouw is aardgasloos bouwen inmiddels de norm. De doelstelling is dat Nederland in 2050 geen aardgas meer gebruikt. Dit betekent nogal wat voor een eigenaar van een bestaande woning. De gemeente Tiel speelt hier lokaal op in door te zorgen voor passende plannen.

- Een inwoner van Tiel moet op 1 plek terecht kunnen voor zowel technische als financiële arrangementen om zijn woning aan te passen.
- De ChristenUnie ziet de rol van de gemeente in het faciliteren van duurzaamheidsfondsen en duurzaamheidsleningen en wil dat de gemeente zich aansluit bij de gemeentelijke verduurzamingsregeling.
- Het uitvoeringsplan om afscheid te nemen van aardgas wordt per wijk samen met de bewoners en gebouweigenaren uit de wijk bepaald.
- Voorkom energiearmoede: Waar aardgas wordt vervangen door duurzame warmte, investeren we direct in isolatie zodat de energierekening omlaag gaat.
- Aardgasloos bouwen gaan we in de woonvisie verwerken.
- Zon op dak en laadpalen in Bouwbesluit: Opwekking van zonne-energie op daken en in gevels is een uitstekende vorm van meervoudig ruimtegebruik. Door de groei van elektrische mobiliteit zal de vraag naar laadmogelijkheden toenemen. Daarom wordt geschiktheid van daken voor zonne-energie en het aanleggen van laadinfrastructuur verplicht in het Bouwbesluit utiliteitsbouw.

Zie voor meer over duurzame woningen ook hoofdstuk 8: Wonen en ruimte

Meer wind- en zonne-energie

De ChristenUnie vindt het belangrijk zorgvuldig met zonne-energie projecten om te gaan. Daarom ook zijn we kritisch als het gaat om zonne-parken op het land. Want eerst moet de gemeente zich richten op het plaatsen van zonnepanelen op de grote lege daken van gebouwcomplexen in Tiel, waaronder gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed en

particuliere woningen, maar ook corporatiebezit en VVE's.

- De gemeente Tiel zoekt naar participatie van energiecoöperaties, zodat bewoners met elkaar kunnen investeren in zonne-energie.
- Daken en gevels in gemeente Tiel met zonnepanelen. De gemeente geeft het goede voorbeeld, ook op het gebied van energiebesparing en zuinige verlichting.
- Voor grootschalige zon- en windprogramma's hanteert de gemeente ook sociaal-maatschappelijke kaders (inspraak, participatie, welke gebieden eerst) met aandacht voor:
 - Actieve betrokkenheid van omwonenden, grondeigenaren en overige belanghebbenden
 - Minimaal 50% lokaal eigendom
 - Zorgvuldige integratie in het landschap (meervoudig ruimtegebruik)
 - De gemeente Tiel hanteert de principes van de Gedragscode Zon op Land
- Bij keuzes voor het plaatsen van zonnepanelen in onze gemeente gaan we gebruik maken van de Zonneladder als objectief instrument.

Energiebesparing industrie

De gemeente moet de lokale industrie uitdagen om samen een energiebesparingsconvenant te sluiten. Door samen te werken, brengen bedrijven elkaar tot ideeën, en zetten ze extra stappen om energie-efficiënt te worden.

- Duurzaamheid pakt de gemeente Tiel integraal aan en wordt in ieder beleidsstuk waar het relevant is, meegenomen (duurzaamheidstoets).
- De gemeente neemt in de verkeers- en vervoersplannen CO₂-emissiereductie integraal op. Met aandacht voor alternatieven voor de auto, het stimuleren van gebruik van openbaar vervoer en fietsverkeer. (In regio's waar er weinig alternatieven voor de auto zijn, zetten we in op het stimuleren en faciliteren van carpoolen.)
- Bij grootschalige energieprojecten moet de omgeving zeggenschap krijgen en kunnen participeren.
- De gemeente Tiel zorgt ervoor dat de eigen behoefte aan energie duurzaam, binnen de landsgrenzen, het liefst zo regionaal mogelijk opgewekt wordt.
- In de komende raadsperiode maken we het gemeentelijke inkoopbeleid volledig duurzaam en eerlijk: 100% schone energie uit Nederland en producten die voldoen aan de regels van eerlijke handel.
- Met woningcorporaties spreken we af dat alle sociale huurwoningen in 2030 energieneutraal (nul-op-de-meter) zijn, waarbij de woonlasten gelijk blijven.
- Differentiatie in de OZB heffing, eventueel op basis van het energielabel. De vervuiler betaalt meer dan de vergroener. Dat willen we onderzoeken.

3.2 Klimaatadaptatie en Natuurbeleid

Vergroening stedelijk gebied en schone lucht

Natuur is goed voor de mens. De komende periode behouden en breiden we daarom groen uit in Tiel en vervangen we zoveel mogelijk bestrating door groen(stroken). Verdichting en vergroening moeten hand in hand gaan om hittestress te verminderen, biodiversiteit in de stad te vergroten en bij te dragen aan schonere lucht en betere leefbaarheid. We ondersteunen particuliere initiatieven die daaraan bijdragen.

- De ChristenUnie Tiel wil dat ook onze gemeente het Schone Lucht Akkoord ondertekent, zodat de ambitie van 50% gezondheidswinst ruimschoots wordt gehaald.
- De ChristenUnie pleit voor goede voorlichting (campagne) over het stoken van hout en over het nut van houtrookfilters.

Biodiversiteit.

De biodiversiteit (soortenrijkdom) neemt schrikbarend af. Doel is om de biodiversiteit en natuurrijkdom te versterken. Dit doen we in Tiel door:

- vergroening van het stedelijk gebied (met gebruikmaking van inheemse soorten),
- natuurvriendelijke maatregelen bij plagen,
- gemeentegrond alleen te verpachten onder strikte duurzaamheidsvoorwaarden gericht op behoud of versterking van de biodiversiteit.

Toekomstbestendig waterbeheer

'Leven met water' raakt ook Tiel. Door versteende gebieden en de toename van extreme buien ontstaat steeds vaker overlast en schade. De extremen merken we ook in lange droge, hete periodes. Daarom is het noodzakelijk dat de gemeente een strategie ontwikkelt. Dit vraagt goede samenwerking met de waterschappen.

Er moet een plan komen waarin de gemeente en het waterschap samen het watersysteem als één systeem beschouwt, los van de verschillende verantwoordelijkheden. Waterschappen kunnen meer binnenstedelijk investeren dan ze tot nu toe doen, immers het merendeel van hun inkomsten komt uit de bebouwde omgeving. Vervolgens kan met dit plan de samenwerking worden gezocht met de provincie en het deltaprogramma, om de noodzakelijke financiering van de projecten rond te krijgen.

- Er komt de komende raadsperiode een klimaatadaptatieplan dat ten minste samen met het waterschap is ontwikkeld.
- Inwoners hebben een belangrijke rol als het gaat om waterberging. De gemeente werkt aan bewustwording op dit punt, bijvoorbeeld door een publiekscampagne in samenwerkingen met de tuincentra etc.
- Er wordt zoveel mogelijk ingezet op een aparte afvoer en gebruik van regenwater.
- De komende raadsperiode zetten we in op de aanpak van achterstallig rioolonderhoud.
- De gemeente stimuleert de aanleg van groene daken en geeft zelf het goede voorbeeld. Daarmee werken we in Tiel aan meerdere doelstellingen tegelijk: waterberging, verkoeling, biodiversiteit en zonnepanelen leveren meer rendement.
- De actie steenbreek wordt voortgezet als tegelwippen.

Hoofdstuk 4 Zorg

Waar staat de ChristenUnie voor

Eén van de kenmerken van de samenleving van nu is dat bijna iedereen deel uit maakt van een of meerdere netwerken van mensen, zoals gezinnen, klassen in scholen, vriendengroepen, verenigingen, geloofsgemeenschappen, de straat en de buurt, online netwerken en sociale media. Tegelijk is er sprake van individualisme en van eenzaamheid en zijn er mensen die niet mee kunnen komen. De coronacrisis heeft dit nog versterkt.

Maar er ontstonden in die periode juist ook mooie initiatieven waarin mensen naar elkaar omzagen. Er is kracht in de samenleving. De ChristenUnie blijft daarom inzetten op een participatiesamenleving; het is belangrijk dat mensen elkaar als het kan helpen en voor elkaar zorgen.

Tegelijk moet de gemeente zorgen voor passende ondersteuning en hulp aan mensen, die het niet op eigen kracht redden. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat we in Tiel extra gaan investeren in preventie en vroegsignalering. Want voorkomen is beter dan genezen.

De decentralisaties liggen inmiddels ruim 5 jaar achter ons. Nog niet alles gaat goed, vooral omdat de integrale hulp aan inwoners in Tiel nog niet goed is ingericht. De ChristenUnie pleit ervoor de (laatste) financiële schotten weg te halen en écht over de systeemwereld van de gemeente heen te kijken naar de leefwereld van mensen.

Uitgangspunt van de ChristenUnie is dat elk mens waardevol is en dat die waarde niet afhangt van prestaties, gezondheid, seksuele geaardheid, afkomst, leeftijd, gewenstheid of geluk. Al het leven, in gaafheid en gebrokenheid, verdient het om tot ontplooiing te komen, te participeren, om te worden beschermd en om zorg te ontvangen als dat nodig is.

Een heleboel problemen worden een stuk minder als we mensen als mensen gaan behandelen in plaats van het labeltje dat ze opgeplakt hebben gekregen.

Preventie is mensen steunen mensen. Op die basis kan veel goed werk gedaan worden. Of dat nu financieel (schuldhulpmaatje), relationeel (steunouders) of mentaal (andere maatjesprojecten) is.

De **sociale poort** is voor allen een eerste ingang (voor deur) naar een veelheid van hulp. Daarom willen we ons hard maken voor een fysieke samenbundeling van de sociale poort in een gebouw waar alle samenwerkingspartners een frontoffice hebben ingericht. Dit analoog aan het veiligheidshuis waar dit een beproefd concept is.

De mensen die (tijdelijk) afhankelijk zijn van de GGZ zijn we eerder in het traject kwijtgeraakt. Als andere problemen voor en met deze mensen kunnen worden opgelost hebben we minder mensen die gebruik maken van de GGZ.

Voor een heleboel "maatjes-projecten" zou de gemeente meer kunnen samenwerken met organisaties die de mens centraal stellen. Hierbij denken we aan geloofsgemeenschappen en

andere mensgerichte organisaties waar nu al een groot aantal vrijwilligers al veel mensen als mensen benaderen.

4.1 Volksgezondheid

Gezondheid is van invloed op prestaties op school, op het werk en in de maatschappij. Een gezonde leefstijl is eerst en vooral een verantwoordelijkheid van mensen zelf, maar gaat ook de maatschappij aan. Door te investeren in preventie zorgen we ervoor dat mensen (langer) gezond blijven. Gezondheid is het uitgangspunt. Wij willen dat jongeren gezond en vrij van verslaving opgroeien.

- Op basis van het landelijke Preventieakkoord komt er in Tiel een lokaal Preventieakkoord.
- De gemeente Tiel maakt werk van gezonde voeding, geen alcohol, niet roken en voldoende beweging (eventueel m.b.v. JOGG: Jongeren op gezond gewicht) en neemt dit op in het lokale en/of regionale Preventieakkoord.

De levensverwachting van inwoners verschilt per wijk. De ChristenUnie maakt zich daar zorgen over en zet zich in om deze verschillen tegen te gaan:

- De gemeente stelt voor het ontwikkelen van het lokale gezondheidsbeleid en voor het bepalen van prioriteiten, een gemeentelijke gezondheidsprofiel of verschillende wijkgezondheidsprofielen op. Het liefst ziet de ChristenUnie maatwerk per wijk.
- De gemeente formuleert een concreet gezondheidsbeleid, gebaseerd op informatie die bij de GGD voorhanden is over de gezondheid en ziektelast van de inwoners. In dat beleid worden inwoners, deskundigen in het sociaal domein, huisartsen, maar ook scholen en sportverenigingen betrokken bij de uitvoering.

4.2 Zorg voor inwoners in kwetsbare situaties

De ChristenUnie is groot voorstander van **zorg dat dichtbij is** georganiseerd. Zorg op een menselijke schaal, bereikbaar en met een menselijk gezicht.

In toenemende mate wordt er een beroep gedaan op hulpverlening binnen de kerken en moskeeën. Geloofsgemeenschappen pakken steeds vaker maatschappelijke taken op. Deze constructieve rol en toegevoegde waarde vragen, om wederzijds respect en om versterking van de contacten tussen overheid en kerken (diaconieën). Als ChristenUnie erkennen we dat de kerk of moskee een andere roeping heeft dan de overheid. En dat geloofsgemeenschappen en overheid elkaar vanuit die andere roeping, die je gescheiden moet houden, kunnen versterken.

- De gemeente moet vol inzetten op het weghalen van de schotten tussen hulp, zorg en participatie en het voorkomen en verminderen van bureaucratie. De ChristenUnie wil dat er gedacht wordt vanuit de zorgvraag van inwoners.
- De inzet van ervaringsdeskundigheid (bij o.a. de ggz, maatschappelijke zorg, mantelzorg vluchtelingenwerk) draagt bij aan grotere deelname aan de samenleving en heeft daarnaast meerwaarde voor de ervaringsdeskundige zelf.
- Bij aanvragen van inwoners voor ondersteuning door de gemeente wordt een gesprek gevoerd met de aanvrager, samen met andere gezinsleden, mantelzorgers en/of een onafhankelijke cliëntondersteuner.
- Integrale afwegingen worden gemaakt in één beschikking voor zowel Wmo, jeugdhulp, participatiewet, minimabeleid enz.
- Als zorg niet via een Zorg-in-natura (ZIN) contract geleverd kan worden dan is een persoonsgebonden budget (pgb) een instrument om toch passende zorg onder regie van

de zorgvrager aan te vragen. De ChristenUnie wil het dat pgb-gebruik mogelijk blijft en dat inwoners die mogelijkheid kennen. Zo hebben zorgvragers altijd de mogelijkheid om identiteitsgebonden of andere noodzakelijke zorg in te kopen als deze niet gecontracteerd is.

- De ChristenUnie wil dat een structureel overleg start tussen geloofsgemeenschappen (diaconieën) en de gemeente om kerken en moskeeën een volwaardige plaats te geven in de sociale structuur van de stad/het dorp/de wijken.
- Een eigen bijdrage voor zorg/ondersteuning mag nooit leiden tot zorgmijding.
- De ChristenUnie wil hergebruik en delen van (zorg-)middelen bevorderen.
- De gemeente Tiel werkt in overleg met onderwijs, bibliotheken en wijkteams aan de aanpak van (digitale) laaggeletterdheid.
- De gemeente organiseert een onafhankelijke ombudsfunctie, die kan bemiddelen tussen cliënten en gemeente.

Personen met verward gedrag

Het aantal **mensen** met verward gedrag op straat neemt toe. Er zijn veel minder GGZ-bedden in de regio en problemen worden niet tijdig herkend en soms blijft hulp uit. De ChristenUnie wil bijsturen waar nodig. Daarbij zet de gemeente in op vernieuwende vormen van zorg. Mensen die verward gedrag vertonen horen in ieder geval niet thuis in een politiecel, ze verdienen de aandacht van omgeving en hulp. Tegelijk zullen de mensen uit de omgeving meer oor en oog moeten krijgen voor burens die 'anders' zijn.

Samen met de GGZ maakt de gemeente afspraken over hoe mensen met verward gedrag in hun eigen situatie kunnen worden ondersteund, hoe netwerken betrokken worden en wordt voorkomen dat mensen afhankelijk worden van de GGZ.

De gemeente zet, in het kader van het hervinden van de eigen kracht, in op zelfhulpgroepen voor mensen met verward gedrag en op de beschikbaarheid van woonruimte; De gemeente stuurt erop dat er voldoende begeleiding is en dat de veiligheid van bewoners, hulpverleners en omwonenden voldoende gewaarborgd is.

De politie, de GGZ, de Spoedeisende Hulp-afdeling van het ziekenhuis en de wijkteams maken afspraken over wat te doen bij het aantreffen van mensen met verward gedrag. Voorkomen wordt dat deze mensen in een politiecel terecht komen.

- We investeren in beschermd wonen en in de zorg voor mensen met GGZ-problematiek die thuis wonen: 24/7 ambulante psychische zorg in de wijk, en intensievere samenwerking tussen GGZ, huisartsen, maatschappelijke opvang, woningcorporatie, schuldhulpverlening en andere zorg- en hulpverleners en herstelgroepen.
- De ChristenUnie pleit voor inloophuizen en time-out voorzieningen voor kortdurende opname.

4.3 Mantelzorgers

Dagbesteding en **respijtzorg** zijn belangrijk om overbelasting van mantelzorgers te voorkomen. Daarom zet de ChristenUnie in op respijtzorg, waardering van de mantelzorger en het proactief benaderen van mensen die, soms zonder dat ze het zelf weten, mantelzorger zijn geworden.

- De gemeente Tiel ontwikkelt een ruim aanbod in mantelzorgondersteuning, waaronder een respijtvoorziening.
- Huisartsen en thuiszorgorganisaties informeren de mantelzorgers over respijtzorg en compliment.
- De ChristenUnie wil specifieke ondersteuning voor jonge mantelzorgers. Zeker als zij zorgtaken moeten combineren met school of studie.
- De gemeente wijst mensen die mantelzorger zijn of worden actief op ondersteuning;
- In Tiel ontwikkelen we een visie op informele zorg en de manier waarop de informele zorg zich verhoudt tot de formele zorg;
- De gemeente zorgt voor goede coördinatie van informele zorg.
- In Tiel minimaliseren we regels en drempels bij het aanvragen van een mantelzorgwoning.
- De ChristenUnie wil naast het mantelzorgcompliment uitbreiding van de respijtvoorziening. [10-puntenplan]

4.4 Vrijwilligers

De gemeente Tiel kent vele vrijwilligers en de ChristenUnie is trots op al het werk dat zij verzetten. Vrijwilligers zijn van onschatbare waarde voor onze samenleving. Daarom wil de ChristenUnie dat de gemeente vrijwilligerswerk faciliteert en het vrijwilligers en organisaties/verenigingen niet moeilijker maakt door extra regels of beperkingen. Dit geldt voor het doen van vrijwilligerswerk naast een uitkering, maar ook voor het geven van mantelzorg naast een baan en het activeren van vluchtelingen door middel van vrijwilligerswerk.

- Vrijwilligers kunnen, indien nodig, een gratis Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) verkrijgen.
- De gemeente faciliteert de coördinatie en koppeling van vrijwilligers via bijvoorbeeld een vrijwilligersbank of –loket en draagt er zorg voor dat deze gebruiksvriendelijk is.
- De gemeente biedt de mogelijkheid van een vrijwilligersverzekering.
- De ChristenUnie wil dat er een jaarlijkse vrijwilligersmarkt / ontmoetingsdag wordt georganiseerd. Dat kan per wijk/stad of dorp.

4.5 Iedereen telt mee en doet mee

Met het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap is een inclusieve samenleving dichterbij gekomen. Maar de ChristenUnie wil verder. Mensen met een beperking moeten op alle fronten mee kunnen doen. Om die reden wil de ChristenUnie een inclusieagenda opstellen voor Tiel om zo werkelijke stappen te zetten naar de inclusieve samenleving.

- De gemeente zorgt dat haar gebouwen en voorzieningen goed toegankelijk zijn voor alle inwoners en ook digitaal moet de gemeente bereikbaar zijn voor mensen met een beperking.
- De openbare ruimte en het openbaar vervoer wordt op zo'n manier ingericht dat mensen met een beperking zich thuis voelen in Tiel en zich er zelfstandig kunnen redden.
- De gemeente werkt aan het ontwikkelen én uitvoeren van een lokale inclusie-agenda. De doelgroep wordt hier actief bij betrokken.
- De gemeente zorgt ervoor dat (gemeentelijke) evenementen toegankelijk zijn voor bezoekers met een beperking.

- De gemeente Tiel zoekt actief naar mogelijkheden om kinderen met een beperking te laten sporten;
- Tiel stelt een toiletnorm op, zodat er voldoende beschikbare rolstoeltoegankelijke toiletten aanwezig zijn in drukke voetgangersgebieden en verblijfsgebieden. Om dit te bereiken stelt de gemeente ook de toiletten in gemeentelijke gebouwen open en overlegt met horeca en ondernemers.

4.6 Langer zelfstandig

Steeds meer mensen met een zorgvraag wonen langer thuis. Woningen moeten dus geschikt zijn voor ouderen en mensen met een beperking. De ChristenUnie vindt dat de gemeente Tiel daarin, samen met woningeigenaren en woningcoöperaties een grote verantwoordelijkheid heeft.

Niet alleen woningen maar ook de openbare ruimte moet toegankelijk en veilig zijn en uitnodigen tot ontmoeting en activiteiten. Juist dichtbij huis. Daarom wil de ChristenUnie het sluiten en centreren van voorzieningen zoveel mogelijk voorkomen.

- De gemeente biedt Woningeigenaren informatie aan over het levensloopbestendig maken van hun woning.
- De gemeente biedt de **Blijverslening** aan zodat particulieren hun woning makkelijker kunnen aanpassen.
- Er komen afspraken met woningcorporaties om woningen geschikt te maken voor bewoners die zware zorg nodig hebben.
- Er zijn voldoende aangepaste zorgwoningen, ook voor de groep jongvolwassenen met een psychiatrische achtergrond.
- De openbare ruimte moet veilig en toegankelijk zijn en ruimte bieden voor ontmoeting.
- De ChristenUnie wil ruimte willen geven aan woonzorginitiatieven waarbij inwoners elkaar ondersteunen in de verschillende levensfasen.

4.7 Ouderen

Ouderen betekenen veel voor onze samenleving. Ze hebben bijgedragen aan het functioneren van de samenleving zoals die nu is en zijn vaak als vrijwilliger aan het werk om voorzieningen open te houden.

Ouderen verdienen aandacht en steun, juist in deze tijd. Veel ouderen functioneren prima en weten lang hun weg zelfstandig of met zelf georganiseerde hulp of netwerken te vinden. Maar vaak ontstaat door lichamelijke of geestelijke klachten een verminderde mobiliteit.

Eenzaamheid wordt zo een steeds groter risico. De ChristenUnie heeft hier oog voor en zet zich in om eenzaamheid te bestrijden.

- In overleg met de wijk, geloofsgemeenschappen of verenigingen wordt gekeken hoe voorzieningen met een sociale functie open kunnen blijven. Bijvoorbeeld door zelfbeheer.
- Sport en bewegen voor ouderen wordt een speerpunt in het gemeentelijke sportbeleid.
- De ChristenUnie wil dat ouderen ouder dan 70 (of 65) jaar standaard een bezoek krijgen vanuit het wijkteam/welzijnsorganisaties (evt. door vrijwilligers) om (verborgen) problemen, zoals **eenzaamheid** op te sporen.

- *Zingeving* wordt bij gesprekken met ouderen met een zorgvraag een bespreekbaar onderwerp, zo nodig maakt de gemeente hiervoor gebruik van deskundigheid van de aanwezige geloofsgemeenschappen.
- Tiel wordt een dementievriendelijke gemeente door relevante medewerkers een gerichte training Samen Dementievriendelijk aan te bieden, dementie in de samenleving bespreekbaar te maken en de juiste zorg en ondersteuning te bieden aan mensen met dementie en hun mantelzorgers.
- De gemeente neemt het voortouw om met huisartsen, wijkverpleging, geriatrisch deskundigen en verpleeghuizen voor elke wijk één plan over de organisatie van ouderenzorg te maken. Per wijk is er één herkenbaar en aanspreekbaar wijkverpleegkundig team. De keuzemogelijkheid voor identiteitsgebonden zorg blijft gewaarborgd.
- De website van de gemeente is 'ouderenproof'. Per wijk is er een actuele sociale kaart, die ook in gedrukte vorm beschikbaar is.
- Samen met de bibliotheek wordt een cursus aangeboden om ouderen zo nodig meer digitaal-vaardig te maken.

Zie voor meer over dit onderwerp in hoofdstuk 8: Wonen en ruimte

4.8 Opvangvoorzieningen

De gemeente heeft de verplichting mensen die door wat voor oorzaak dan ook geen dak boven het hoofd hebben, opvang te bieden. Opvang heeft als doel te voorzien in basisbehoeften, mensen tot rust te laten komen en vervolgens te begeleiden naar noodzakelijke hulp en uiteindelijk weer naar zelfstandigheid.

- Er is voldoende en adequate opvang voor dak- en thuislozen. Niemand in Tiel slaapt buiten zijn/haar wil op straat.
- Opvang is zo kort en zo sober mogelijk; cliënten worden gestimuleerd via een hulptraject stappen te zetten om het eigen leven weer op te pakken.
- De ChristenUnie is voorstander van het concept "Housing First" voor dakloze mensen met meerdere problemen. Het toewijzen van een woning is de start van een traject richting het oplossen van problemen en het zelfstandig wonen.
- De ChristenUnie wil geen jongeren en gezinnen in de reguliere daklozenopvang.
- De gemeente zorgt voor (eventueel tijdelijke) woonvormen voor mensen met een acute woonbehoefte, bijvoorbeeld door scheiding of schulden.
- De ChristenUnie wil extra noodopvang voor plotseling alleenstaande ouders en hun kinderen. Samen met de woningcorporaties wordt voorrang bij doorstroom georganiseerd zodat de noodopvang weer vrij komt.

4.9 Zorg voor vluchtelingen

Een vluchteling is iemand die in zijn thuisland 'gegronde vrees' heeft voor vervolging op grond van ras, godsdienst, nationaliteit, politieke overtuiging of het behoren tot een bepaalde etnische of sociale groep, en die in het eigen land geen bescherming krijgt.

De gemeente Tiel heeft een verantwoordelijkheid als het gaat om goede opvang van vluchtelingen. Deze mensen moeten een veilig onderkomen krijgen. We zijn ons er van bewust dat het draagvlak hiervoor soms kwetsbaar is. Toch vindt de ChristenUnie de manier

waarop we in Tiel met vluchtelingen omgaan, een vraagstuk van de hele samenleving. Integratie is geen keuze maar een morele verplichting.

Daarom willen we dat nieuwkomers zo snel mogelijk opgenomen worden in onze samenleving. Dat begint met de taal leren, maar ook dat gaat sneller en beter als nieuwkomers actief deelnemen aan de maatschappij. De ChristenUnie pleit allereerst voor gespreide, kleinschalige opvang van vluchtelingen. Alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV'ers) verdienen bijzondere aandacht. Veel van hen raken in de problemen en maken een opleiding niet af.

De gemeente moet de taakstelling voor huisvesting van statushouders halen, maar bewaakt ook dat dit niet tot verdringing op de huizenmarkt leidt. Dit kan door (tijdelijk) extra huisvesting te realiseren, en door het verbouwen van bijvoorbeeld kantoorpanden tot woningen. Gemeente Tiel dient hier zo nodig actief het gesprek over aan te gaan met het provinciebestuur. 'Asielzoekerwijken' of 'vluchtelingenflats' zijn absoluut onwenselijk, daarom is spreiding belangrijk.

Nieuwkomers moeten zo snel mogelijk deel kunnen nemen aan (vrijwilligers)werk en participeren in verenigingen. Mogelijkheden om actief kennis te maken met en deel te nemen aan de maatschappij helpen nieuwkomers bij hun integratie. Initiatieven vanuit de samenleving die hiervoor georganiseerd worden, verdienen aanmoediging en ondersteuning. Belangrijk is tegelijk dat nieuwkomers leren dat de Nederlandse normen en waarden in Tiel leidend zijn.

De ChristenUnie vindt dat iedereen recht heeft op onderdak. Dat geldt ook voor uitgeprocedeerde asielzoekers en staatlozen. Zolang de buitenschuldregeling onvoldoende werkt of landen van herkomst onvoldoende meewerken aan terugkeer mogen uitgeprocedeerden daar niet de dupe van zijn. De gemeente Tiel moet tenminste minimale opvang (bed, bad en brood) bieden, ook wanneer daar geen landelijke regeling voor is.

- De gemeente neemt haar verantwoordelijkheid voor het, verspreid over de wijken, huisvesten van statushouders huisvesten.
- Activiteiten vanuit de samenleving, zoals maatjes-/buddyprojecten die taal en participatie van nieuwkomers bevorderen worden omarmd. De gemeente Tiel steunt (financieel) maatjesprojecten, omdat die bijdragen aan de kennismaking met onze waarden, cultuur en taal.
- Voor AMV'ers wordt er in overleg met het COA en het lokale onderwijs een voorschoolprogramma op de opvanglocatie gestart.
- De gemeente schakelt het bedrijfsleven in en daagt hen uit statushouders in dienst te nemen.
- Het gemeentebestuur maakt, in samenspraak met alle stakeholders (COA, IND, Vluchtelingenwerk, maatschappelijke organisaties, scholen, kerken, moskeeën en bedrijfsleven), een lokaal beleidsplan voor snelle en efficiënte integratie van nieuwkomers.
- De gemeente Tiel zet zich in voor de vluchteling die al jaren in Tiel woon, werkt en deelneemt aan de maatschappij. Uitzettingen van deze ingeburgerde vluchtelingen worden actief tegen gegaan.

Hoofdstuk 5 Gezin, jeugd en onderwijs

Waar staat de ChristenUnie voor?

Kinderen en jongeren hebben de toekomst. De gemeente Tiel moet daarom inzetten op veilige gezinnen, veilige scholen en veilige buurten. De ChristenUnie wil dat kinderen zo dicht mogelijk bij huis hun onderwijs en zorg kunnen krijgen, óók zij die extra ondersteuning nodig hebben. In Tiel is er onderwijs en ondersteuning die past bij de cultuur, identiteit en achtergrond van het gezin.

5.1 Ondersteuning van kinderen en jongeren

Investeren in gezinnen

Stabiele, sterke en liefdevolle gezinnen vormen de veilige basis voor gelukkige kinderen die zich goed ontwikkelen.

De ChristenUnie wil dat stellen met kinderen handvatten aangereikt krijgen om te kunnen bouwen aan hun relatie en aan het ouderschap. Zo moet de geboortezorg niet alleen gericht zijn op de lichamelijke voorbereiding op de komst van een kindje, maar ook op de mentale voorbereiding. Onderzoek laat zien dat voorlichting en begeleiding positief werken tegen stress in de relatie.

Een kind is het beste af als de ouders het samen goed hebben, daarom wil de ChristenUnie dat de gemeente Tiel ouders ondersteunt door ouderschaps cursussen via consultatiebureaus aan te bieden. De eerste 1000 dagen van een kind zijn essentieel in diens kansen op een stabiele ontwikkeling. In Tiel gaan we met de Jeugdgezondheidszorg/GGD extra inzetten op deze periode.

In de huidige cultuur zijn de verwachtingen van relaties hoog en tegelijkertijd is trouw in relaties niet vanzelfsprekend. De afgelopen decennia is het aantal echtscheidingen en verbroken relaties fors toegenomen. Voor kinderen is de echtscheiding van hun ouders vaak bijzonder ingrijpend. Steeds meer raken we hiervan doordrongen, zeker als we de verhalen horen over pijnlijke vechtscheidingen. Inzet op ondersteuning en preventie bij relatieproblemen is nodig omdat daarmee kinderen in hun kwetsbare positie worden beschermd en veel relatieleed voor ouders wordt voorkomen. De ChristenUnie pleit voor meer aandacht in de prenatale voorlichting voor psychosociale aspecten en veranderingen in de relatie als gevolg van het vader- en moederschap.

- Met professionals uit het veld ontwikkelt de gemeente preventief (v)echtscheidingsbeleid, allereerst gericht op het laagdrempelig en vrijwillig versterken van relaties van alle ouders in Tiel, maar daarnaast ook op tijdige hulp als een scheiding onvermijdelijk is;
- Ouderschaps cursussen en informatie over relatieondersteuning moeten laagdrempelig beschikbaar zijn;
- De ChristenUnie is voorstander van initiatieven waarin ouders andere ouders ondersteunen, bijvoorbeeld via buurtgezinnen, "Home-Start" en de "Family Factory".
- Jeugd heeft het in deze tijd niet makkelijk. De ChristenUnie vindt dat de gemeente zorgt voor een ontmoetingsplek voor de jeugd. Nu nog in tijdelijk leegstaande

gebouwen maar ook schoolgebouwen zouden in vakanties en avonduren open moeten zijn voor de opvang van jongeren en voorzien in recreatieruimtes en stilteruimtes waar zelfstudie en studiebegeleiding kan plaatsvinden. Dit aanvullend op de studieruimtes van de bibliotheek.

- Er komt in Tiel een noodopvang van plotseling alleenstaande ouders met hun kinderen. Dit is onderdeel van het (v)echtscheidingsbeleid. Doorstroming naar reguliere woonruimte wordt actief ondersteund zodat slechts korte tijd gebruik gemaakt wordt van de noodopvang.

Effectieve ondersteuning

De sociale poort is laagdrempelig voor de Tielse inwoner om aan te kloppen voor steun of hulp en hoe eerder de oorzaak voor steun kan worden weggenomen hoe beter dat is. De sociale poort kost geld en het is niet in geld uit te drukken hoeveel leed erdoor wordt voorkomen.

Door in 2015 de jeugdzorg te decentraliseren heeft het Rijk het vertrouwen uitgesproken in gemeenten dat zij samen met de jeugdzorgaanbieders de jeugdhulp kunnen organiseren. We zijn een eind op weg maar om de transformatie echt te laten slagen zal er verder ingezet moeten worden op niet alleen voldoende middelen van het Rijk voor deze taak maar ook op een integrale blik op de achtergrond van de problemen van kinderen en jongeren die zich melden bij de jeugdhulp.

We zien een maatschappelijke ontwikkeling waarbij ouders steeds vaker een beroep doen op jeugdhulp. Ouders willen dat hun kinderen het beter hebben dan zij het gehad hebben. Daardoor is het moeilijk geworden om te accepteren dat bepaalde moeilijkheden bij het leven horen. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat we in Tiel het normaliseren van (tijdelijke) moeilijkheden weer bespreekbaar maken, waarbij uiteraard niemand met een hulpvraag de deur wordt gewezen.

De ChristenUnie pleit verder voor preventie en vroegsignalering, want jongeren en hun ouders zijn erbij gebaat als op het juiste moment de juiste zorg beschikbaar is. Zo licht of zo zwaar als nodig is. Hiervoor is het nodig dat de zorgvrager, het gezin, samen met de omgeving en professionals één plan maakt.

De ChristenUnie wil in Tiel de volgende 3 belangrijkste punten aanpakken, zodat de kosten in de jeugdzorg beheerst kunnen worden

- De scholen in Tiel moeten in staat gesteld worden hun pedagogisch klimaat zo vorm te geven dat kinderen en jongeren niet uitvallen. Daar waar dat toch dreigt is het nodig dat er een goede link is tussen jeugd scholen, jeugdzorg en gemeente.
- Voortzetting van de praktijkondersteuner huisarts: We zetten een professional in om jeugdigen met lichte psychosociale problematiek ondersteuning te geven.
- Afbouw residentiële jeugdzorg: Kinderen hebben fundamenteel recht om op te groeien in een gezin. Soms kan dat niet, dan zoeken we een pleeggezin, zo nodig bieden we maatwerk of kijken we of een gezinshuis een oplossing is.

In het hulpverleningstraject willen we de eigen kracht en de netwerken van gezinnen inzetten en versterken. Jeugdzorg moet beschikbaar zijn voor alle kinderen en ouders die echt ondersteuning nodig hebben. Het spreekt voor zich dat het Rijk daarvoor voldoende adequate middelen beschikbaar stelt!

Om snel hulp te kunnen aanbieden is het belangrijk om de zorg dichtbij plekken te organiseren waar kinderen verblijven. Dit kan door het onderwijs samen met jeugdzorg arrangementen te laten ontwikkelen of de jeugdzorg op scholen spreekuren te geven. Vanwege leerplicht is het schoolgebouw en/of het onderwijs vindplaats (en handelingsplaats) van ondersteuning. De ChristenUnie pleit ervoor expertise in de kinderopvang of school te halen. Dit om stevig in te zetten op preventie en te voorkomen dat op termijn doorstroming naar duurdere en zwaardere vormen van zorg nodig is. Tegelijkertijd ondersteunt het de leerkracht die met zijn of haar zorgen over een kind, samen met de ouders, terecht kan bij een professional, die de zorg overneemt. Ook willen wij passend onderwijs en jeugdzorg zoveel mogelijk ontschotten.

- De ChristenUnie wil extra investeren in pleeggezinnen, gezinshuizen en steungezinnen om het aantal uithuisplaatsingen en opvang in instellingen terug te dringen en zwaardere hulpverleningstrajecten te voorkomen.
- Ouders/gezinnen worden actief gewezen op de mogelijkheid om via een PGB identiteitsgebonden of specialistische zorg in te kunnen kopen als de gemeente deze zorg zelf niet heeft ingekocht.
- De gemeente zorgt, samen met de zorgpartners, voor continuïteit van zorg en ondersteuning als jongeren in de jeugdzorg 18 jaar worden.
- Multi-probleemgezinnen zijn gebaat bij een integrale aanpak waarin betrokken hulpverleningsinstanties nauw samenwerken en daarbij is de aanpak van één gezin, één plan, één coördinator belangrijk.
- Inkoop van jeugdhulp gebeurt niet alleen op prijs, maar vooral op kwaliteit;
- Voordat het wetsvoorstel voor het vereenvoudigen van de keten rond jeugdbescherming door de Tweede Kamer is goedgekeurd, is het van belang dat er op regionaal niveau door de Jeugdbescherming, het lokale team, VeiligThuis en de Raad voor de Kinderbescherming nauw wordt samengewerkt om dubbel werk en tijdverlies te voorkomen.
- Jongeren die mantelzorger zijn, worden optimaal ondersteund vanuit de Wmo, zodat zij gewoon naar school kunnen gaan en vrije tijd hebben.
- Voor zwerfjongeren is er opvang en begeleiding en zogenaamde spookjongeren worden opgespoord.
- De gemeente Tiel biedt tienermoeders ondersteuning, zorg en begeleiding.
- De gemeente ondersteunt de werving van pleegouders en zorgt voor voldoende deskundige ondersteuning, zodat kinderen, als dat wenselijk is opgevangen kunnen worden in hun eigen omgeving en pleegouders het volhouden.
- De ChristenUnie pleit voor voorlichting over digi-veiligheid op scholen en aan ouders, zodat kinderen bewust en veilig leren omgaan met internet en sociale media; speciale aandacht hierbij voor online pesten en shaming.
- Wij willen aandacht voor de psychische gezondheid bij kinderen en ouders, extra inzet op het voorkomen van depressies en suïcide onder jongeren;

5.2 Onderwijs

Voor kinderen en jongeren is het onderwijs een belangrijke plek. Het is een plek waar ze zich cognitief en sociaal ontwikkelen en waar ze andere kinderen en jongeren ontmoeten. Kernbegrippen hierbij zijn keuzevrijheid, vertrouwen, verantwoordelijkheid en professionaliteit.

Dit goede onderwijs willen we als lokale ChristenUnie ondersteunen waar dat binnen onze mogelijkheden ligt.

De ChristenUnie is voor de vrijheid van onderwijs. En alle onderwijs is bijzonder. Dit houdt in dat ouders, vanuit hun verantwoordelijkheid voor de opvoeding van hun kinderen, kunnen kiezen voor een school die aansluit bij de eigen waarden, identiteit en idealen en dat de gemeente de diversiteit van scholen op levensbeschouwelijke en pedagogische gronden respecteert. Ouders behouden in Tiel de vrijheid van schoolkeuze.

De scholen in Tiel zijn niet van de gemeente, maar van de samenleving. De gemeente en het onderwijs delen wel de maatschappelijke opdracht om kinderen en jongeren zich optimaal te laten ontwikkelen. In Tiel biedt het onderwijs gelijke kansen voor alle leerlingen, onafhankelijk van de wijk waarin een school staat of van de financiële situatie van ouders.

De schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs. Zij geven uitvoering aan het bieden van inclusief onderwijs aan alle kinderen.

De ChristenUnie wil dat binnen de jeugdzorg een apart team wordt opgericht dat snel kan reageren op signalen vanuit scholen en wat de coördinatie op zich neemt tussen de school, jeugdzorg en de kinderen met hun ouders en dat volgt en monitord. Zij richten zich vooral op de leerkrachten, directies en besturen van de scholen. (zie ook 5.1, tekst onder effectieve ondersteuning)

Voor het versterken van preventie en vroegsignalering werkt de gemeente zoveel mogelijk samen met professionals in het onderwijs en in de vroeg- en voorschoolse voorzieningen.

Kleine scholen zijn vaak scholen die sterk geworteld zijn in hun omgeving. De ChristenUnie heeft zich zowel landelijk als op lokaal niveau ingezet voor kleine scholen. Dat blijft de ChristenUnie in de komende tijd doen.

Er is een sterke tendens in de samenleving om kinderen eerder te laten beginnen met leren. De ChristenUnie vindt dat dit een keuze is van ouders zelf. In het geval er sprake is van (taal)achterstanden wijzen consultatiebureaus ouders actief op de mogelijkheden van Vroeg- en voorschoolse voorzieningen. Het is belangrijk dat ouders van deze mogelijkheden gebruik maken en dat, als zij daar de middelen niet voor hebben, deelname door de gemeente wordt bekostigd.

Helaas ontstaan er regelmatig problemen bij de overgang van kinderen en jongeren van de ene naar de andere vorm van onderwijs. Om die reden stimuleert de gemeente, met oog en waardering voor de eigenheid en identiteit van scholen, samenwerking tussen voor- en voegschoolse voorzieningen en het onderwijs, maar ook de samenwerking tussen het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs en het onderwijs dat daarop volgt. De ChristenUnie stimuleert een warme overdracht (van leerlingen van het primair onderwijs (PO) naar het voortgezet onderwijs (VO); niet van dossiers of nummers) zeker waar het gaat om kwetsbare jongeren.

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat onderwijs, overheid en arbeidsmarkt in Tiel meer gaan samenwerken. Dat kan door actief de samenwerking te zoeken, bijvoorbeeld door aan te haken bij groepen die dit al doen, zoals ondernemersverenigingen, een lokaal netwerk, maar

bijvoorbeeld ook door in haar aanbesteding te stimuleren dat plaatselijke aannemers stageplekken beschikbaar stellen.

Kinderen en jongeren moeten naar school. De gemeente zet daarom maximaal in op het voorkomen van schooluitval in samenwerking met de schoolbesturen en de jeugdzorg.

- De ChristenUnie vindt het de verantwoordelijkheid van de gemeente om het goede voorbeeld te geven ten aanzien van de nieuwe burgerschapsopdracht en om scholen daarbij te ondersteunen.
- De ChristenUnie wil dat de gemeente binnen de arbeidsmarktregio inzet op een goede aansluiting van het onderwijs, overheid en het bedrijfsleven in gemeente Tiel. Hierbij vooral aandacht voor arbeidsmarktrelevante vmbo- en mbo-opleidingen.
- De ChristenUnie vindt dat de gemeente Tiel zelf ook stageplaatsen beschikbaar moet stellen voor de jongeren uit de eigen gemeente en vanuit alle scholen.
- In Tiel krijgen kwetsbare jongeren uit het speciaal onderwijs de juiste begeleiding naar een waardevolle plek in onze samenleving. De ChristenUnie wil adequate ondersteuning voor leerlingen die uit dreigen te vallen.
- De gemeente stimuleert dat er op iedere basisschool binnen een klas of groep, leerlingen met een complexe ondersteuningsvraag onderwijs kunnen volgen en dat basisscholen hiervoor extra ondersteunen kunnen vragen.
- Er komt extra begeleiding vanuit het wijkteam in samenwerking met het onderwijs voor overbelaste jongeren die door een complexe thuissituatie niet of weinig naar school gaan.
- De ChristenUnie wil dat de gemeente haar verantwoordelijkheid neemt voor haar deel t.a.v. de onderwijshuisvesting, waarbij ontwikkeling en vernieuwing van onderwijs wordt gestimuleerd er aandacht is voor duurzaamheid en een goed binnenklimaat.
- Tiel versterkt waar mogelijk de samenwerking met de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs PO en VO (primair onderwijs en voortgezet onderwijs).
- De ChristenUnie ziet voor de gemeente een stimulerende rol, en waar nodig faciliterend, om projecten te ondersteunen op het vlak van
 - het bevorderen van leesvaardigheid, bijvoorbeeld door ondersteuning van leesclubs en taal- en leesstimuleringsprogramma's.
 - het voorkomen van pesten.
 - het versterken van gelijke kansen voor iedereen, mede gezien de impact van de corona-crisis.
 - Opsporen laaggeletterden (zie ook paragraaf 4.2)
- Het is belangrijk dat ouders van deze mogelijkheden gebruik maken en dat, als zij daar de middelen niet voor hebben, deelname door de gemeente wordt bekostigd.
- De ChristenUnie vindt het belangrijk de lokale middelen, die voor jeugdzorg en onderwijs bestemd zijn, zo beschikbaar te stellen dat de scholen er die investeringen mee kunnen doen die de ontwikkeling van de leerlingen optimaal ten goede komen (meedenkende en faciliterende gemeente).

Hoofdstuk 6 Economie

Waar staat de ChristenUnie voor?

De ChristenUnie staat voor een economie die er is voor mensen in plaats van andersom. Een goede markt komt tot haar recht als arbeid en kapitaal geen tegengestelde krachten zijn en als ondernemers, werkgevers en werknemers van elkaars talenten profiteren.

Bedrijven en ondernemers in Tiel zijn onmisbaar. Ze zijn van grote waarde voor onze economie en leefbaarheid. Ze creëren werk en zorgen voor innovaties.

Een sterke lokale en regionale economie is een randvoorwaarde en een middel om andere doelen te realiseren. De economie draait niet alleen om groei en consumeren, maar ook om de kwaliteit van leven.

6.1 Duurzame werkgelegenheid

Een economie is volgens de ChristenUnie pas gezond als iedereen een kans krijgt en verantwoordelijkheid neemt, als werken en vrije tijd in balans zijn, als groei groen is en grenzen kent.

De coronacrisis heeft laten zien hoe sterk bedrijven ook afhankelijk zijn van een goed functionerende overheid. Aan de andere kant mogen we van ondernemers en bedrijven vragen om ook dienstbaar te zijn aan de lokale samenleving.

De lokale overheid speelt, samen met kennisinstellingen, het bedrijfsleven en andere overheden, een belangrijke rol in de versterking van de regionale arbeidsmarkt en de (regionale) circulaire economie.

Het MKB is onmisbaar voor werkgelegenheid, de lokale economie, voor ontwikkelingen van producten en voor de leefbaarheid. De ChristenUnie komt op voor ondernemers.

- De gemeente Tiel stelt zich op als partner voor ondernemers.
- De gemeente moet goede voorwaarden scheppen, en lokaal en regionaal en (maatschappelijk) verantwoord ondernemerschap stimuleren.
- Gemeentelijke inkoop doen we in Tiel zoveel mogelijk lokaal of regionaal. (MKB vriendelijk aanbesteden)
- Bevorderen van innovatie in het MKB. Toekomstbestendige (familie) bedrijven moeten voortdurend doorontwikkelen. De gemeente ondersteunt daarin, bijvoorbeeld via (het stimuleren van onderlinge) kennisdeling/kenniskringen.
- Ondersteuning van starters en doorgroeiers. Succesvolle ondernemingen zijn allemaal ooit klein begonnen. Het is belangrijk dat de lokale overheid starters op de arbeidsmarkt ondersteunt met goede werkplekken, waar afstemming, kruisbestuiving en ondersteuning kan plaatsvinden.
- De ChristenUnie in Tiel wil dat de lokale overheid investeert in goede infrastructuur en betere bereikbaarheid. Ook digitaal.

- De gemeente gaat lokale en regionale economische clusters en initiatieven [zoals het Regionaal InvesteringsFonds, RIF] versterken en uitdragen.
- Tiel zet zich in voor goede samenwerking tussen de gemeente en de provincie en omliggende gemeenten als het gaat om het aantrekken van werkgelegenheid.
- Sociale ondernemers krijgen een grotere kans bij aanbestedingen en overheidsinkoop; Dat kan door bij alle aanbestedingen social return een belangrijke voorwaarde te maken.
- Voor ondernemers is er [één \(digitaal\) loket](#) waar men met alle (aan)vragen terecht kan. Dit loket sluit aan bij het provinciale loket.
- Bij de herinrichting of renovatie van de openbare ruimte betreft de gemeente ondernemers bij de planning en de werkzaamheden om draagvlak te creëren en de overlast te beperken.

ZZP-ers

Veel mensen werken tegenwoordig zonder in loondienst te zijn, bijvoorbeeld als zelfstandige zonder personeel (ZZP-er). Soms verdienen zij minder dan nodig is om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien.

De gemeente moet wat de ChristenUnie betreft actief gebruik te maken van de wettelijke mogelijkheden om hen te ondersteunen. Het voeren van een bedrijf aan huis moet een kleine zelfstandige niet onnodig moeilijk worden gemaakt.

ZZP-ers in Tiel worden begeleid en praktisch ondersteund, bijvoorbeeld door de beschikbaarheid van goed en snel internet voor de hele gemeente te bevorderen, één gemeentelijk aanspreekpunt voor ondernemers en flex-plekken in publieke ruimten open te stellen voor start-ups.

Duurzame bedrijven en duurzame bedrijventerreinen

De bedrijventerreinen in Tiel zijn een visitekaartje van de gemeente. Het zijn de plaatsen waar geld verdiend wordt, ondernemers elkaar ontmoeten en banen worden gecreëerd, maar ook plaatsen waar inwoners de hele dag verblijven om te werken.

- In overleg met het bedrijfsleven gaan we leegstand voorkomen. In Tiel zetten we op tijd in op herstructurering van bedrijventerreinen om tegemoet te komen aan veranderende behoeftes van bedrijven aan ruimte. Leegstand trekt criminaliteit aan.
- Tiel stimuleert goede onderlinge samenwerking tussen ondernemers met (vrijwillig of verplicht) parkmanagement.
- Een ondernemersfonds of een BIZ (bedrijven investeringen zone) kan ondernemers helpen om gezamenlijk bij te dragen aan een beter ondernemersklimaat.
- Zorg voor goede bereikbaarheid per OV en fiets. Er is overal tenminste aan één zijde van de weg een trottoir.
- Maak bedrijventerreinen aantrekkelijker door groene ruimtes toe te voegen zodat er gesport en gewandeld kan worden in de pauzes en avonduren.
- De ChristenUnie wil dat de gemeente samen met de ondernemers inzet op energiebesparing bij bedrijven en opwekking van duurzame energie. Maak samen duidelijke doelen voor energiebesparing.
- Stimuleer de circulaire economie door kenniskringen die zich richten op het besparen van grondstoffen te besparen, energie en het gebruik maken van elkaars warmte of energie.

6.2 Werken en rusten

De ChristenUnie hecht grote waarde aan een goede balans tussen werken, zorgen en rusten. De ontwikkeling naar een 24-uurs economie lijkt niet te stoppen. Tegelijkertijd zien we mensen op zoek naar meer rust en onthaasting. De coronacrisis heeft die behoefte onderstreept.

Onze samenleving en economie gedijen als er gezamenlijke rustmomenten zijn. Vanuit onze christelijke levensovertuiging genieten wij van de zondag als collectief rustmoment. God geeft ons niet voor niets zes dagen om te werken, en een zevende dag om te genieten van rust, kerkdiensten, verstillingsmomenten en van gezin en familie.

We zien dat door de toename van koopzondagen veel kleine zelfstandigen het extra moeilijk hebben gekregen en soms zelfs door eigenaren van winkelcentra worden gedwongen hun winkel op zondag open te stellen.

- De ChristenUnie is niet voor verruiming van de zondagsopenstelling van winkels.

6.3 Recreatie en toerisme

Ontspannen dichtbij huis. De coronacrisis heeft geleerd dat we hierin nog meer moeten investeren. Samen met recreatie- en toeristische ondernemers maakt de gemeente een plan met als doel het stimuleren en uitbreiden van verblijfsrecreatie in en rond Tiel.

Naast de ontsluiting van onze toeristische trekpleisters gaan we inzetten op een optimale ontsluiting van fiets- loop- (en kanoverbindingen), voor zowel recreatie als het woon-werk verkeer.

- Inzet op gebiedspromotie (stad, dorp of gebied), samen met inwoners en lokale ondernemers.
- Aansluiten op de snelfietspadennetwerk van de provincie. (zie mobiliteit)
- Aansluiten op het fietspad vanuit Buren aan de Culemborgse grindweg, de Zoelense straat en de Echteldsedijk. (zie mobiliteit)

6.4 Bloeiende binnensteden

De detailhandel verandert van aard en structuur. Hierop moeten we de komende periode inspelen. De ChristenUnie let hierbij op de leefbaarheid van de kernen en op sociale veiligheid in en rond winkelgebieden.

- Om het winkelgebied in Tiel meer te concentreren, en de leefbaarheid van de binnenstad te bevorderen, gaan we winkelbestemmingen zo nodig wijzigen in woonbestemmingen.
- Door een (gezamenlijke) aanpak van winkelcriminaliteit en een goed winkellocatiebeleid wordt de positie van (kleine) winkeliers verbeterd.
- De ChristenUnie zet zich in voor optimaal onderhoud en de uitstraling van de openbare ruimte in de binnenstad en winkelcentra. Toegankelijkheid voor mensen met een beperking is een belangrijk punt van aandacht hierbij.
- In kleine kernen/stadswijken zetten we in op het behoud van functies. Kleine winkelcentra zijn erg belangrijk voor de leefbaarheid en sociale contacten. We gaan hier creatief mee om, bijvoorbeeld door het combineren van functies.

6.5 Waardering van voedsel

Het is belangrijk om te weten waar ons eten vandaan komt. Daarbij is een betere verbinding tussen stad en platteland van belang. Ook de lokale overheid kan een andere eetcultuur bevorderen door bij te dragen aan meer lokale, biologische en gezondere producten en voedselketens.

Stadslandbouw is daarom een goed idee. Het verlevendigt onze gemeente, brengt onze voedselproductie dicht bij huis en maakt de openbare ruimte groener en leefbaarder. De gemeente Tiel geeft aan welke gronden er geschikt zijn om (tijdelijk) een stadsakker te beginnen.

Producten vanaf de stadsakker die wordt onderhouden door scholieren kunnen op de eigen school worden verkocht/weggegeven.

Verbinding tussen school, voedsel en natuur. Elke basisschoolklas krijgt de gelegenheid om een (circulaire) boerderij te bezoeken, een schooltuin aan te leggen of een excursie naar een natuurgebied te maken. Zo kunnen leren kinderen wat gezond voedsel is, hoe dat duurzaam kan worden geproduceerd en wat voor impact voedsel heeft. Bovendien kan dit behulpzaam zijn bij het onderwijs over duurzaamheid en klimaatverandering in het algemeen en specifieke onderwerpen als vegetarisme en recycling.

- De komende periode willen de ChristenUnie dat de gemeente samen met boeren, voedselproducenten en de (super)markt gaat inzetten op het promoten van het eten van lokale producten.
- Faciliteer de mogelijkheid voor lokale voedselproducenten om hun producten te verkopen op de (week)markten in Tiel.
- Goede voorbeelden door de gemeente: 100% duurzaam en zo lokaal mogelijk.
- Stimuleer 'voedseljutten' door het planten van bomen met eetbare vruchten.

6.6 Gezonde agrarische sector

Voedsel is een geschenk van God aan mensen. Boeren en tuinders werken aan goed en gezond voedsel en hebben een nauwe verbondenheid met de schepping. De ChristenUnie is trots op onze agrarische sector en heeft hart voor boeren en tuinders. Een toekomstbestendige agrarische sector heeft een gezonde economische basis, is innovatief, gaat zorgvuldig om met bodem, grondstoffen en energie en produceert in balans met dier en leefomgeving.

Bij het opstellen van een visie op het buitengebied wil de ChristenUnie inzetten op een toekomstbestendige agrarische sector. Kernwoorden hierbij zijn: Kringlooplandbouw, lokale voedselketens en de boer als medebeheerder van de openbare ruimte.

- Landbouwondernemingen krijgen de ruimte voor een moderne bedrijfsvoering door investeringen mogelijk te maken, voor zover deze een bijdrage levert aan duurzaamheid, dierenwelzijn, energiebesparing, milieu en landschap.
- De gemeente Tiel heeft beleid op het gebied dierenwelzijn.

Hoofstuk 7 Meedoen op de arbeidsmarkt

Waar staat de ChristenUnie voor?

Het hebben van werk is belangrijk. Ons werk is de plek waar talent en verantwoordelijkheid tot hun recht komen en contacten aangaan met anderen. Tiel gaat veel werk verzetten om ook de moeilijk plaatsbare mensen aan een werkplek te helpen i.c.m. sociaal ondernemerschap voor bedrijven.

Veel mensen hebben de afgelopen periode een beroep moeten doen op de steunmaatregelen van het rijk. Mensen met een eigen zaak of ZZP-ers. Het is belangrijk dat zij hun beroep weer op kunnen pakken en uit hun bedrijf weer een inkomen kunnen halen.

In onze gemeente maken ongeveer 1400 mensen gebruik van de bijstand/participatiewet¹. Dat zijn heel veel mensen. Het is goed dat we veel regelingen hebben om deel blijven nemen aan de samenleving, en om een fatsoenlijk inkomen te hebben. Er zijn daarnaast mensen die ondanks een baan dicht bij of onder de armoedegrens leven. Ook het langdurig gebruik maken van regelingen maakt dat mensen steeds verder wegzakken in structurele armoede. Dit willen we niet laten gebeuren.

We leven in één van de rijkste landen ter wereld maar ook in Nederland is armoede en lukt het niet iedereen het hoofd boven water te houden. De ChristenUnie vindt dat niemand in Tiel aan zijn of haar lot mag worden overgelaten. Dit vraagt niet alleen om een goede manier van omgaan met de sociale zekerheid maar vooral om het scheppen van randvoorwaarden waarbinnen mensen zelf aan perspectief kunnen werken.

De ChristenUnie in Tiel zet zich in voor een bijstandsbeleid vanuit vertrouwen en de menselijke maat waar mensen een fatsoenlijk inkomen hebben en zelf regie houden over hun leven.

De ChristenUnie zet zich in voor positief bijstandsbeleid waarin mensen niet gezien worden als een kostenpost, maar ondersteund worden om een bijdrage te leveren aan de buurt en gemeente waar ze wonen. De gemeente is daarin een betrouwbare partner die met vertrouwen in mensen, uitgaat van mogelijkheden van inwoners en daarin niet de regels leidend laat zijn. Dit kan door bijvoorbeeld te werken met sociale coöperaties, regelluwe zones en vormen van regelarme bijstand.

Solidariteit komt van twee kanten. Dit betekent dat er rechten zijn maar ook plichten. De gemeente staat daarin dicht bij haar inwoners en helpt bij het herstellen van een fout. We bestempelen mensen niet zomaar als fraudeur. Wanneer mensen bewust misbruik maken van regelingen, fraude plegen of niet willen werken, stellen we duidelijk een grens en is er geen recht meer op uitkering.

In Tiel zijn we alert op arbeidsdiscriminatie op welke grond dan ook. De gemeente zelf moet ook oog hebben voor ongelijkheid in eigen beleid.

1 Maandrapportage werkzaak september 2021, ingekomen stukken commissie samenleving december 2021

Het armoedepact is een krachtig instrument gebleken. Het bestaat al een aantal jaar en de wereld om ons heen is enorm veranderd. Niet alleen de corona-pandemie maar ook de techniek en onderlinge relaties kunnen aanleiding geven om dit te moderniseren naar een versie 2.0.

7.1 Aan het werk

De arbeidsmarkt is constant aan het veranderen. Naast vaste contracten bij bedrijven, beginnen steeds meer mensen voor zichzelf als ZZP-er.

Binnen de zorg, logistiek, en de bouw volgen de technologische ontwikkelingen elkaar snel op. Nieuwe beroepen komen op en mensen die al lang in een bedrijf werken, zullen vaker moeten worden bij- of omgeschoold. Voor de een is dat vanzelfsprekend, voor de andere persoon is dat lastig. Vooral jongeren zijn daarin kwetsbaar.

- De gemeente stimuleert het bedrijfsleven om zich samen met het (beroeps)onderwijs actief in te zetten voor een goede aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt op zowel de korte en middellange termijn.
- De gemeente Tiel stimuleert vestigingsbeleid voor bedrijven waarvan de werkgelegenheid aansluit bij de plaatselijke behoefte/scholing.

De ChristenUnie ziet graag dat overheid, onderwijs en ondernemers samen optrekken om mensen aangehaakt te houden in deze ontwikkelingen. Er zijn positieve resultaten van mentorprojecten, JobHulpMaatjes, meester-gezel-constructies en coachingstrajecten, waarbij vrijwilligers werkzoekenden ondersteunen of waarbij ondernemers als een mentor startende ZZP-ers op weg helpen.

Voor mensen met een beperking moet het vanzelfsprekend zijn dat ook zij de mogelijkheid krijgen om hun talenten in te zetten, of dat nou betaald, of via vrijwilligerswerk is. De gemeente geeft hier zelf het goede voorbeeld en bevordert het sociaal ondernemerschap door bedrijven door hen te ontzorgen.

Mensen met een beperking verdienen aandacht en begeleiding op de werkvloer door een coach of een collega die kennis heeft van de problemen die ze dagelijks ervaren. Dit zorgt voor meer begrip van collega's en meer werkplezier bij de werknemer. Het is belangrijk dat UWV en gemeenten deze ondersteuning inkopen/aanbieden in samenspraak met Werkzaam. Daarbij zijn we alert op misbruik van 'gratis werk' (zoals werkervaringsplaatsen) dat ten koste gaat van reguliere arbeidsplaatsen.

- Re-integratietrajecten die de kansen op betaald werk aantoonbaar verhogen moeten juist worden gestimuleerd.
- De gemeente neemt, in samenwerking met bedrijfsleven, verantwoordelijkheid voor voldoende participatiebanen.
- De gemeente zet in op meerjarige projecten en programma's van vrijwilligers waarbij kwetsbare doelgroepen meerjarig worden ingezet in het bedrijfsleven en/of maatschappelijk organisaties.

- De gemeente zoekt in samenwerking met het bedrijfsleven naar kwalitatief goede en voldoende beschutte werkplekken en naar begeleiding vanuit de samenleving via vrijwilligers.

Nieuwkomers en arbeidsmigranten

Voor nieuwkomers is het voor een goede integratie van belang dat zij snel aan de slag kunnen. Ook voor hen geldt: hoe eerder, hoe beter.

Vluchtelingen wordt maatwerk geboden om een opleiding te volgen, een leerwerktraject te doen of stage te lopen. Binnen de nieuwe inburgeringswet zijn hiervoor voldoende mogelijkheden. De gemeente Tiel zorgt dat er een goede verbinding is tussen de nieuwe inburgeringswet en de ondersteuning bij en bemiddeling naar werk.

Ook in onze gemeente werken en wonen arbeidsmigranten. Zij zijn voor onze lokale economie belangrijk maar vormen een kwetsbare doelgroep. Regelmatig hebben zij te maken met uitbuiting, mensenhandel, slechte woonomstandigheden en door de taalbarrière is het moeilijk deel uit te maken van onze Tielse samenleving. De ChristenUnie is voorstander van lokaal beleid dat bijdraagt aan integratie en dat het risico op uitbuiting, dakloosheid en overlast beperkt.

Een belangrijke voorwaarde hiervoor is dat arbeidsmigranten die langer dan vier maanden in Nederland verblijven, zich inschrijven in het BRP. Hiermee krijgen zij dezelfde rechten (zorg!) en plichten als elke inwoner van Nederland. In Tiel spreken we af dat de werkgevers en uitzendbureaus hun werknemers hierop wijzen.

De gemeente Tiel sluit een convenant met betrokken werkgevers en uitzendbureaus, waarin afspraken staan over inschrijving BRP, huisvesting, arbeidsomstandigheden en rechten en plichten van arbeidsmigranten.

In Tiel controleert de gemeente regelmatig huisvesting en arbeidsomstandigheden van arbeidsmigranten. Ook om mensenhandel op het spoor te komen.

7.2 Armoede en preventie

In Tiel groeien te veel kinderen in armoede op. Veelzeggend is dat 60 procent (landelijk cijfer) van deze arme kinderen, werkende ouders heeft. De ChristenUnie wil armoede bestrijden. Armoede leidt vaak tot sociale problemen, slechtere schoolprestaties en armoede levert veel stress op.

Omdat voorkomen nog altijd beter is dan genezen, moet maximaal worden ingezet op preventie en vroegsignalering. Gezinnen met kinderen verdienen hierbij extra aandacht. Wij willen de vicieuze cirkel van achterstand, waarbij armoede van generatie op generatie over gaat doorbreken.

Armoederegelingen zijn bedoeld om mensen en gezinnen te helpen. Nu is het een wirwar van regels die veel administratieve rompslomp veroorzaakt. De ChristenUnie wil dat gezinnen optimaal gebruik maken van de regelingen. Dit is onderdeel van één gezin, één plan en één regisseur. Deze regisseur zorgt ervoor dat op alle fronten wordt meegedacht: werk en opleiding, maar ook goed in je vel zitten (psychische en fysieke gezondheid) zijn belangrijke

factoren. Om geldstress te voorkomen wil de ChristenUnie dat de gemeente ook voor schulden een gezinsaanpak hanteert. De regisseur bewaakt deze gezinsaanpak.

Jongeren zijn financieel kwetsbaar. Een integrale aanpak is voor hen heel belangrijk. Omgaan met financiën maakt onderdeel uit van het preventieve programma van de gemeente.

- De ChristenUnie stelt voor dat de gemeente Tiel zich aansluit bij de [Alliantie Kinderarmoede](#) [Tiel is nog geen lid] en legt de verbinding met Kansrijke Start.
- Er moet doelgerichte en laagdrempelige voorlichting over geld en budgetbeheer aangeboden worden op ontmoetingsplekken in de wijken.
- De gemeente spreekt met woningcorporaties en energieleveranciers af dat zij betalingsachterstanden tijdig (blijven) melden en er pas tot (dreigen met) afsluiting of huisuitzetting wordt overgegaan nadat eerst actief hulp is aangeboden, zeker bij gezinnen met kinderen.
- Ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid kosten geld. De gemeente zorgt dat ook de minima in Tiel mee kunnen doen en profiteren van een besparing op de energierekening.
- De gemeente Tiel kijkt ook kritisch naar het eigen gedrag als schuldeiser.
- Voor mensen met een laag inkomen is een collectieve zorgverzekering beschikbaar, met een aantrekkelijk tarief en scherpe randvoorwaarden, zoals o.a. een compensatie van of meeverzekerd eigen risico. De collectieve zorgverzekering is ook beschikbaar voor minima.
- De ChristenUnie wil dat voorzieningen voor hulp en financiële ondersteuning beter bekend zijn bij de doelgroep, bijvoorbeeld door gebruik te maken van de Voorzieningswijzer.
- De toegang tot preventief budgetbeheer voor kwetsbare groepen is zo laagdrempelig mogelijk.
- O.a. scholen en sportverenigingen wordt gevraagd alert te zijn op signalen van armoede bij kinderen en deze te melden bij het (sociaal) wijkteam.
- Bij regelingen voor minima moet de gemeente rekening houden met de groep die met hun inkomen net boven de bijstandsnorm zit.

Schulden

Om te voorkomen dat voor zowel mensen zelf, als ook voor schuldeisers en de samenleving de gevolgen van schulden zich in rap tempo opstapelen, vindt de ChristenUnie dat de gemeente snelle en toegankelijke schuldhelpverlening moet bieden. De gemeente Tiel vermijdt ingewikkelde bureaucratie.

Het hebben van schulden levert veel stress op en leidt vaak tot geestelijke en lichamelijke klachten. De aanpak van schulden heeft dus haast. In de situatie waarbij mensen wel willen betalen, maar niet kunnen betalen, willen we dat de gemeente Tiel sociaal gaat incasseren. Bij het ontstaan van betalingsachterstanden kijkt de gemeente naar de situatie van de persoon. Maatwerk dus.

We gaan altijd uit van vertrouwen en de gemeente moet hulp bieden bij het herstellen van een fout of bij het organiseren van een betalingsregeling. Dit geldt voor alle gemeentelijke afdelingen.

En hoewel wij het liefst een samenleving zouden zien waarin voedselbanken niet nodig zijn, zijn wij dankbaar voor het kostbare werk dat zij doen. Ook zij mogen op gemeentelijke steun rekenen, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van een locatie of vervoersmiddel.

- Eén schuldenaar, één regisseur. (één gezin – één regisseur)
- In Tiel maken we gebruik van de [Nederlandse Schuldhulproute](#).
- Na aanmelding moet iemand binnen twee weken bij de schuldhulpverlening terecht kunnen. De ChristenUnie zet in op kortere schuldhulptrajecten met goede begeleiding, zodat mensen sneller zicht hebben op een schone lei.
- De gemeente Tiel sluit een convenant met alle aanbestedingspartners, waarin afspraken vastliggen m.b.t. sociaal incasseren en signaleren van betalingsachterstanden.
- In Tiel werken we met incassobureaus en deurwaarders die aangesloten zijn bij het landelijk keurmerk m.b.t. sociaal incasseren.
- In Tiel maken we een plan waarbij werkgevers die te maken hebben met werknemers in schulden, in samenwerking met de gemeente hun werknemer kunnen ondersteunen.
- De gemeente Tiel maakt ook werk van de ondersteuning van ondernemers en ZZP-ers met schulden, door ook voor hen schuldhulp te realiseren en ruimhartige bbz-kredieten aan te bieden.
- De gemeente Tiel sluit aan bij landelijke initiatieven om schulden te voorkomen. Denk aan SchuldenLabNL en SchuldHulpMaatje.
- De gemeente Tiel zet in op het aanbieden van saneringskredieten aan mensen met problematische schulden. Daarmee worden schulden afgekocht en blijft er nog maar één schuldeiser over. Zo creëren we rust en perspectief. We benutten het landelijke Waarborgfonds als waarborg voor de saneringskredieten.
- De wachttijden voor schuldhulp worden zoveel mogelijk benut. Bijvoorbeeld door mensen 'huiswerk' te geven, maar ook actief samen te werken met partners als SchuldHulpMaatje, maatschappelijk werk, de Voedselbank of de diaconie.
- De gemeente maakt als regisseur concrete afspraken met deze partners om de hulp te stroomlijnen en biedt daarin ondersteuning aan.
- Bij dakloosheid door huurschuld werken we in Tiel aan een gezamenlijke oplossing met woningcorporaties. In Tiel worden gezinnen met kinderen onder de 12 niet uit hun woning gezet. Corporaties mogen zich niet als preferente schuldeiser opstellen.

Hoofdstuk 8 Wonen en ruimte

Waar staat de ChristenUnie voor?

Ieder mens heeft ruimte nodig. Ruimte om te wonen, te werken, te reizen en te recreëren. Maar de ruimte is beperkt, belangen botsen. Natuur, stikstof, woningnood, klimaat en economie, produceren en consumeren, de keuzes van de ChristenUnie zijn ingegeven door het beschermen van het natuurlijk evenwicht dat God in de schepping heeft gelegd. Duurzaam ruimtegebruik is het uitgangspunt.

Wonen gaat over zoveel meer dan stenen stapelen. Wonen gaat over samenleven, over samenhang, over gemeenschappen in een straat, buurt, wijk of dorp.

We merken dat jongeren steeds langer thuis blijven wonen omdat ze geen zelfstandige woonruimte kunnen vinden in Tiel. Daarom zet de ChristenUnie zich al jaren in voor wooneenheden voor één- en tweepersoonshuishoudens.

Daarnaast zien we dat steeds meer mensen uit de randstad een woning zoeken in Tiel. Daarom bouwen we aan Passewaaij 9, 10 en 11. Daar is ruimte voor gezinnen in koopwoningen en huurwoningen voor de grote en kleine beurs.

We zien in de regio een scheefgroei in de beschikbaarheid van sociale huurwoningen. Tiel ligt ver boven het gemiddelde van de regio. We blijven sociale huurwoningen bouwen maar geven de regio de gelegenheid deze ongelijkheid te verminderen. De uitkomst zal zijn dat Tiel altijd boven het gemiddelde zit van de regio maar de verschillen zullen minder groot zijn.

De ChristenUnie knopt voor de kansen van starters en jonge gezinnen, voor waardig wonen voor ouderen, voor betaalbaar en duurzaam wonen voor iedereen.

Op vele plekken in dit programma willen we woningen voor jongeren, starters, arbeidsmigranten, vluchtelingen, ouderen, meer-generaties, mantelzorg en noodopvanglocaties. Maar in het woonbeleid van de gemeente richten we ons bijna volledig op de duurdere huizen. De ChristenUnie vindt dat dit moet worden aangepast.

8.1 Wonen

Een goed en betaalbaar huis in een prettige wijk, dat is voor ons allemaal belangrijk. De beschikbaarheid van de juiste woningen is helaas niet vanzelfsprekend. Er zijn lange wachtlijsten voor sociale huurwoningen, duurbetaalde woningen staan onder water en de behoefte aan betaalbare huurwoningen in de vrije sector is groot. De ChristenUnie wil dat de gemeente Tiel met toekomstgericht woningbeleid de woningmarkt stimuleert, zodat starters een steuntje in de rug krijgen, er voldoende passende huurwoningen zijn en er ruimte is voor particuliere (nieuw)bouw.

De ChristenUnie knopt voor de kansen van starters, alleenstaanden en jonge gezinnen, voor waardig wonen voor ouderen, voor betaalbaar en duurzaam wonen voor iedereen.

Keuzes die we nu maken hebben gevolgen voor de leefomgeving van toekomstige generaties. De gemeente heeft hierin een belangrijke regierol.

Veranderingen in economie, bevolkingsgroei en klimaatdoelen vragen een nieuwe manier van denken. Bij sloop van een gebouw worden de oude materialen zoveel mogelijk opnieuw gebruikt. En bij nieuwbouw wordt al nagedacht over het gebruik van materialen na de sloop.

Als we nu open delen in de stad willen bebouwen dan zullen we ook rekening moeten houden met hogere temperaturen in de stad en heftige regenbuien. De gemeente Tiel zal duidelijke keuzes moeten maken.

De inrichting van de omgeving is bij uitstek het onderwerp waar inwoners bij betrokken moeten worden, want het gaat tenslotte over de kwaliteit van de eigen leefomgeving.

Versterking van de (wijk)economie en bereikbare voorzieningen houden buurten, wijken en dorpen leefbaar. Ook is het belangrijk dat de infrastructuur op orde is, zoals wegen, fietspaden, openbaar vervoer en snel internet.

Beschikbare woningen

Hoe we wonen in de gemeente Tiel moet gebaseerd zijn op de vraag van nu én straks. In de gemeentelijke woonvisie wordt dat beschreven. Niet alleen de gemeenteraad en de woningcorporaties schrijven mee maar ook wijkraden en huurdersverenigingen krijgen, wat de ChristenUnie betreft, een belangrijke rol bij het opstellen van deze visie.

De gemeente ontwikkelt een plan hoe we met elkaar beter samen kunnen leven in onze buurt. Dit wordt samen met betrokkenen beschreven: welzijnswerk, politie, onderwijs, bewoners, corporaties etc.

Strategisch bouwen.

Om groene ruimte buiten én binnen de steden te behouden, blijven we inzetten op slimme binnenstedelijke verdichting. Tegelijk onderkennen we dat de woningbouwopgave zo groot is, dat aan bouwen op landbouwgrond niet valt te ontkomen. Conform de ladder duurzame verstedelijking staan we dat beperkt toe. Aan de randen van Tiel biedt dat mogelijkheden om aantrekkelijke woonlandschappen tot stand te brengen in combinatie met natuurontwikkeling.

Er is in Tiel (veel) leegstaand vastgoed (lege kantoren, winkels, maatschappelijk vastgoed en bedrijfsgebouwen, vrijkomende agrarische bebouwing door stoppende boeren). In een deel van de ruimtevraag voor wonen kan worden voorzien door hergebruik, transformatie of sloop en nieuwbouw. De ChristenUnie wil dit stimuleren door te onderzoeken of het mogelijk is de gemeente leegstandsbelasting te laten heffen.

De ChristenUnie wil de transformatie van kantoorgebouwen en leegstaande winkels naar woningen bevorderen. De gemeente heeft hierbij alleen een rol in wijziging van bestemmingsplannen.

Leegstaand gemeentevastgoed wordt in samenspraak met de gemeente beschikbaar gesteld als startup "co-working spaces" die met behulp van collectieve huurovereenkomsten aantrekkelijk zijn voor startups om te gebruiken.

Solidariteit tussen wijken.

De ChristenUnie wil dat alle wijken een afspiegeling van de samenleving wordt. In Tiel willen we niet alleen goedkope woningen in goedkope wijken bouwen en dure woningen in dure wijken, maar ook duurdere woningen bouwen in goedkope wijken en goedkopere woningen in dure wijken. We hebben een norm van 30% sociale nieuwbouw, woningen voor kwetsbare doelgroepen en ouderen en eventueel een aanwijzing voor huisvesting voor arbeidsmigranten. Maar de ChristenUnie denkt dat dit te weinig is en gaan voor een hoger percentage goedkopere woningen.

De ChristenUnie is voor een woonverplichting bij nieuwbouw en verkoop van woningen (zodat huizen niet opgekocht worden door huisjesmelkers).

Bescherm huurders en particuliere kopers beter.

De ChristenUnie wil dat Tiel een verhuurvergunning invoert. Hiermee kunnen huisjesmelkers, malafide verhuurders en bemiddelingsbureaus effectief worden bestreden en vooral studenten en arbeidsmigranten beter worden beschermd tegen wanpraktijken. Daarnaast voeren we in Tiel de opkoopbescherming van bestaande betaalbare koopwoningen snel in, ter bescherming tegen buy-to-let. De koper wordt verplicht te gaan wonen in de woning die hij koopt, niet alleen bij nieuwbouw, maar ook in de bestaande bouw. Daarmee reguleert de gemeente de groei van de huizenprijs en meteen ook de toeristische verhuur beter.

Huizen die worden verkregen vanuit een erfenis vallen niet onder deze beperkingen.

Ook wordt de huurbescherming van kinderen waarvan de ouders overlijden beter

Duurzame woningen

Door middel van een woonvisie met ambitieuze duurzaamheidsdoelstellingen voert de gemeente een integraal en duurzaam woonbeleid. Levensloopbestendige woningen zijn de norm.

- Alle woningen in Tiel worden duurzaam gebouwd en de gemeente zet in op verduurzaming van bestaande woningen (nul-op-de-meter).
- De **duurzaamheidslening** blijft in Tiel beschikbaar.

Ouderen

Het landelijk beleid om ouderen langer thuis te laten wonen is succesvol. Maar ouderen verhuizen niet van de ééngezinswoning naar een passend onderkomen.

- Om doorstromen te bevorderen moeten er meer geschikte en betaalbare woningen voor ouderen worden gemaakt in de buurt van voorzieningen. Een goed voorbeeld zijn de woningen boven het winkelcentrum Westlede.
- De ChristenUnie wil dat de gemeente Tiel de komende periode fors gaat investeren in (aangepaste) woningen en gemeenschappelijke woonvormen voor onze ouderen. Collectieve woonvormen zijn belangrijk omdat ze zorgen voor onderling contact, gezelschap en burenhulp.
- Er komt in Tiel ruimte voor woonzorgprojecten maar ook voor meer-generatie-woningen, inclusieve wijken en hofjes.
- In Tiel mogen er geen belemmeringen zijn voor collectieve woonvormen voor senioren ('krasse knarrenhofjes') en gemengd wonen.
- Er komen doorstroommakelaars en doorstroompremies om mensen van een relatief ruim huis naar een meer passende woning te begeleiden.

- Een vast te stellen percentage van de nieuw te bouwen woningen in Tiel reserveren we voor passende woonvormen voor ouderen. Bovendien wordt toegankelijkheid standaard meegenomen bij nieuwbouw, zodat alle nieuwe woningen levensloopbestendig zijn.
- Tiel bouwt zoveel mogelijk levensloopbestendige woningen en wijken, waardoor men langer in het eigen huis kan blijven wonen. Dit kan niet zonder een goede infrastructuur (sociaal-culturele activiteiten en zorgondersteuning). Eventuele belemmeringen in de regelgeving neemt de gemeente weg. Woningcorporaties grijpen renovaties aan om woningen levensloopbestendig te maken.

Betaalbare woningen, ook voor jongeren

Wonen is voor woningeigenaren die al decennia een huis bezitten meestal goed betaalbaar, voor jongeren en huurders in de vrije sector is betaalbaar wonen in onze gemeente een heel ander verhaal. Daar maken we ons grote zorgen over.

Starters moeten in Tiel hun wooncarrière kunnen beginnen. We willen de schaarste eerlijk verdelen en een deel van de te bouwen en vrijkomende sociale huurwoningen reserveren voor starters, die op hun beurt doorstromen zodra hun inkomensniveau dat toelaat.

Tiel zet zich in om starters ruimte te geven op de woningmarkt. Naast de [bestaande] startersleningen wordt er gezocht naar nieuwe instrumenten zoals bijvoorbeeld Duokoop (de koper koopt alleen de woning en niet of later de grond) en koopgarant (kopen met korting meestal via de woningstichting) of andere vormen.

In Tiel onderzoeken we de mogelijkheden voor 'duo-wonen': Jongeren en senioren delen een te grote (senioren)woning, zodat jongeren een woonstart kunnen maken en er tegelijk sprake is van een bepaalde mate van ondersteuning voor de oudere(n).

Woningcorporaties

De ChristenUnie wil dat de gemeente Tiel woningcorporaties de ruimte geeft om innovatief, vraaggericht en toekomstbestendig te kunnen bouwen, maar vraagt daarbij wel duidelijke kaders via een gemeentelijke woonvisie. In deze woonvisie moet aandacht zijn voor ambitieuze duurzaamheidsdoelstellingen.

- Woningcorporaties dragen zorg voor voldoende sociale huurwoningen. Woningcorporaties hebben een blijvende taak ten aanzien van de leefbaarheid, op het niveau van de buurt en de wijk. Daarbij organiseren corporaties het leefbaarheidsbeleid niet alleen voor maar vooral mét de bewoners in Tiel,
- Ruim baan voor woningcorporaties. Naast betaalbare koopwoningen, zijn er vooral meer sociale en (lage) middeldure huurwoningen nodig waaronder appartementen en studio's voor starters en gescheiden gezinnen.
- De gemeente zorgt samen met de wooncorporaties voor dat er voldoende sociale huurwoningen beschikbaar zijn voor speciale doelgroepen (ambulante cliënten beschermd wonen, statushouders, tienermoeders, arbeidsmigranten.)
- De gemeente Tiel stelt met de woningcorporaties doelen op, gericht op het verbeteren van de energiehuishouding van woningen. (nul-op-de-meter)
- De gemeente besteedt in de prestatieafspraken met de woningcorporaties aandacht aan:
 - de beschikbaarheid van goede sociale huurwoningen,
 - de leefbaarheid in wijken en de sociale koopsector,
 - eventuele verkoop bestaande voorraad woningen,

- aantal nieuw te bouwen woningen,
- verduurzaming van bestaande woningen
- duurzaamheid als norm bij nieuwbouw,
- aantal te vestigen statushouders en andere doelgroepen zoals mensen vanuit de beschermde woonvorm naar zelfstandig wonen met ambulante begeleiding.

Duurzame woningen en andere gebouwen

Verduurzaming van de bestaande woning is een immense opgave en vooral ook een zaak van lange adem. Bij de energietransitie is isolatie van woningen van groot belang. Deze transitie raakt alle terreinen van onze economie en samenleving, niet in het minst de gebouwde omgeving.

In de bestaande bouw wordt jaarlijks een ambitieus maar realistisch aantal woningen voorzien van een duurzame warmteoplossing. Dit gebeurt in een wijkgerichte aanpak.

Bij nieuwbouw gaat het niet alleen om energiebesparing en gasvrij bouwen, maar ook om klimaatbestendigheid, zowel voor wat betreft de omgang met water - waaronder het afkoppelen van hemelwater en afvalwater - als het voorkomen van hittestress. We willen dat Tiel beter gebruik maakt van de huidige juridische mogelijkheden en verkent wat er extra nodig is, zoals aanpassing van het Bouwbesluit.

Voorkom energiearmoede. Wijken met slecht geïsoleerde huizen en bewoners met lage inkomens moeten niet achteraan, maar vooraan staan bij de energietransitie. Waar aardgas geleidelijk wordt vervangen door duurzame warmte, wordt ook geïnvesteerd in isolatie, zodat de energierekening echt omlaag gaat. Daardoor blijven de woonlasten bij verduurzaming gelijk (woonlastenneutraal) en worden woningen ook nog eens comfortabeler.

Gemeente ondersteunt "Right to challenge", waarmee samen met inwoners de opgave wordt aangepakt.

Zie voor meer over dit onderwerp in hoofdstuk 3: Energie, klimaat en milieu

8.2 Ruimte

Een belangrijk deel van ons leven maken we gebruik van gemeentelijke voorzieningen. De straatverlichting werkt, de straat ligt er netjes bij, er zijn bosjes en grasvelden. Stel je eens voor dat we het zonder openbare verlichting moesten doen! Of dat het vuil niet wordt opgehaald? Met dit dagelijks werk draagt de gemeente bij aan ons geluk.

De openbare ruimte heeft invloed op onze gezondheid. Als we wandelen, kunnen spelen, hardlopen, of fitnesssen in de buitenruimte. Een hardlooper wordt spannender als er een start en finishstreep op de weg staan.

De gemeente Tiel met de fiets- en wandelpaden op elkaar laten aansluiten en dat veilig te maken. Daar waar auto's harder mogen rijden dan 50 km/h is het fietsverkeer gescheiden van het autoverkeer.

Kinderen worden door school gestimuleerd om op de fiets naar school te komen. Het fietsverkeer moet veilig zijn. We kennen de onveilige stukken langs de Lingedijk in Wadenooijen en de verbinding van Rauwenhof naar Kapel-Avezaath.

Wij zien het belang van veiligheid en willen echte keuzes maken voor veiligheid van het langzame verkeer en niet voor het comfort en gemak van het autoverkeer.

Ook Tiel moet zich voorbereiden op klimaatverandering. Er komen meer hoosbuien en meer hittegolven. Juist bij de inrichting van de openbare ruimte moet je daar nu keuzes in maken, vindt de ChristenUnie. Met meer ruimte voor water en groen wordt de stad robuuster. Tegelijk geeft dit weer meer kansen voor biodiversiteit in de stad.

Ook voor ons gevoel van veiligheid, de vrijheid om anderen te ontmoeten en contacten te leggen is een goede, sociaal veilige, openbare ruimte van levensbelang.

De ChristenUnie denkt dan ook aan groepen die minder makkelijk hun weg vinden, mensen met rollator, blindenstok, of kinderwagen, iedereen moet in onze gemeente zijn of haar weg kunnen vinden.

Bij het aanbesteden van onderhoud en aanleg van de openbare ruimte probeert de gemeente zoveel mogelijk de strekking van de [Sustainable Development Goals](#) na te streven.

- In Tiel is er voldoende ruimte voor kinderen om te spelen, in speeltuinen, maar ook in bosjes om hutten te kunnen bouwen en in bomen te klimmen.
- De openbare ruimte daagt uit tot spelen en bewegen, ook voor volwassenen.
- De openbare ruimte geeft ruimte aan water en groen om klimaatverandering te kunnen vangen. Stortbuien kunnen zo beter opgevangen worden, bij hete zomers gaan we zo hittestress tegen.
- Onze gemeentelijke gebouwen krijgen zo veel mogelijk groene gevels en daken.
- Ontwerp de openbare ruimte op en top toegankelijk.
- Gemeentebestuurders en raadsleden in Tiel moeten jaarlijks een geblinddoekte wandeling maken onder begeleiding van iemand die blind is, of een rondje in een rolstoel. Zo worden de gemeentebestuurders zich bewust van het belang van toegankelijkheid en meteen ambassadeurs voor toegankelijkheid
- Motorbladblazers kunnen echt niet meer.
- Door middel van een (beeld)kwaliteitsplan maakt de gemeente met haar inwoners afspraken over de openbare ruimte.
- De gemeente geeft ruimte aan inwoners om hun wijk of straat in eigen beheer te onderhouden.
- Open landschappen mogen niet steeds kleiner worden. Verrommeling, versnippering en opdringerige zichtlocaties langs wegen willen we tegengaan.
- De ChristenUnie vindt goed beheer en onderhoud belangrijk. Het wegwerken van de onderhoudsachterstand van bruggen en viaducten heeft prioriteit.
- Bij openbare ondergrondse afvalcontainers plaatst de gemeente zoveel mogelijk groen, gras en bloemen om op een positieve manier zwerfval tegen te gaan.

Omgevingswet

Per 1 januari 2022 is er een nieuwe wet: de Omgevingswet. Doel van deze wet is het eenvoudiger maken van regels en meer ruimte bieden voor participatie. De nieuwe wet moet bestaande wetten vervangen en zorgen voor een integrale én gebiedsgerichte benadering. De overgang naar de Omgevingswet is een enorme operatie die niet alleen het ruimtelijke domein aangaat maar ook het sociale- en gezondheidsdomein.

De ChristenUnie is voor een goede participatieverordering waarin beschreven staat hoe de participatie van inwoners vormgegeven moet worden. Vooral: laat de gemeente daarin een goed voorbeeld geven.

- We pleiten voor een goede omgevingsvisie op gemeentelijk niveau; bij voorkeur gemaakt in dialoog met de bewoners van de verschillende (sub-)wijken.
- De omgevingsvisie moet aansluiten bij de buurgemeenten op regelgeving in het buitengebied.
- Belangrijk is ook een goed werkend DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet). Daarbij is goede ondersteuning voor inwoners die niet (zo) digitaal vaardig zijn een voorwaarde die door de bibliotheek wordt verzorgd.
- Bij de uitvoering van de Omgevingswet werkt de gemeente Tiel nauw samen met de Provincie en de Waterschappen.

Groene Schoolpleinen

We stimuleren groene schoolpleinen. Kinderen vinden een groen schoolplein leuker, mooier en prettiger, zijn geconcentreerder, rustiger, bewegen meer, zijn meer in contact met de natuur en hebben een uitdagendere speelomgeving. Daarnaast draagt een groen schoolplein bij aan verminderen van wateroverlast, hittestress en is het goed voor de biodiversiteit. (zie ook stadsakkers)

Natuur

De ChristenUnie zet zich in voor het behoud van het landschap, de plattelandscultuur en voor de bescherming van het milieu en de biodiversiteit. Natuur is kwetsbaar en kan niet voor zichzelf spreken. Er zijn dus regels nodig om de natuur te beschermen. De gemeente moet bijdragen aan behoud, verbetering en een harmonieuze ontwikkeling van de leefomgeving.

- Bij de inrichting van de openbare ruimte in Tiel wordt rekening gehouden met (historische) landschappelijke elementen.
- Geen bezuiniging op natuur- en milieu-educatie.
- De ChristenUnie pleit voor een landschapsfonds: Een fonds waaruit geleend kan worden om de ontwikkeling van landschapsplannen financieel te ondersteunen.

Hoofdstuk 9 Mobiliteit

Waar staat de ChristenUnie voor?

Goede wegen, paden en OV-verbindingen zijn noodzakelijk om economische, sociale en culturele activiteiten te ondernemen. Mobiliteit brengt mensen bij elkaar. Maar de groeiende mobiliteit mag niet ten koste gaan van onze leefomgeving.

Meer dan de helft van de verplaatsingen gebeurt op korte afstand. Daarom krijgt langzaam verkeer in Tiel voorrang. Dit maakt onze woonomgeving leefbaar, veilig en duurzaam.

Bij verdeling van de openbare ruimte en instelling van verkeerslichten binnen onze gemeente kiest de ChristenUnie daarom voor het STOP principe: Eerst Stappen, dan Trappen (fiets), dan Openbaar vervoer en vervolgens pas de (Personen)wagen.

De ChristenUnie gaat zich de komende periode verder inzetten voor verduurzaming van de mobiliteit (volledig CO₂-neutraal in 2040), voor het vermijden van overbodig verkeer en voor vergroting van het aandeel lopen, fietsen en openbaar vervoer in de totale mobiliteit in Tiel.

Om deze duurzame mobiliteitstransitie te realiseren investeren we in (sociaal) veilige wandelroutes, in meer ruimte voor de fiets met een fijnmazig netwerk van doorfietsroutes met een hoge kwaliteit, in snelle, frequente en rechtstreekse busverbindingen en in een goede afstemming tussen mobiliteit en ruimtelijke ontwikkeling. De gemeente Tiel is (samen met provincie en Rijk) verantwoordelijk voor infrastructuur van hoog niveau.

Met de bouw van Passewaaij 9, 10 en 11 wordt de noodzaak tot het sluiten van de rondweg Passewaaij groter. Deze rondweg moet, wat de ChristenUnie betreft, aan de buitenkant van de wijk lopen. Geen drukke rondweg door de wijk die door schoolgaande kinderen moet worden overgestoken in combinatie met veilige fiets- en wandelpaden.

Er moet een goede ontsluiting van Passewaaij komen naar de A15 zonder dat het overige verkeer in Tiel vastloopt op de provinciale weg. Een nieuw tracé of opwaardering van bestaande wegen zal in ieder geval bijdragen aan de verhoging van de evacuatiesnelheid bij (te) hoog water in de Waal.

9.1 Voetgangers

Barrières voor voetgangers moeten verdwijnen, te beginnen bij basisscholen, winkelcentra, zorgvoorzieningen en andere belangrijke ontmoetingsplekken en de looproutes daarnaartoe. Verhoogd liggende trottoirs moeten op elke hoek voorzien zijn van op- en afritbanden voor rolstoelen, rollators en kinderwagens. Voetpaden moeten volledig gebruikt kunnen worden dus obstakels worden weggehaald en overhangend groen of heggen teruggebracht tot de erfgrans.

Wandelpaden van en naar openbare voorzieningen wil de ChristenUnie voorzien van voldoende bankjes, zodat ook mensen die minder goed ter been zijn, geregeld kunnen rusten of elkaar ontmoeten.

Op bedrijventerreinen zijn (veilige) wandelroutes van de OV-halte naar de bestemming.

In het gemeentelijke handboek voor de inrichting van de openbare ruimte komen duidelijke eisen voor de toegankelijkheid.

9.2 Fiets

De ChristenUnie wil het gebruik van fietsen bevorderen boven het gebruik van de auto.

- De ChristenUnie wil een ambitieuze fietsagenda voor Tiel gericht op groei van het fietsverkeer.
- Er komt op de begroting een apart fietsbudget en er wordt maximaal gebruik gemaakt van subsidies van andere overheden. Inzet is door deze extra investeringen het fietsgebruik te laten groeien naar tenminste 50% van alle ritten in Tiel tot 7,5 km. In samenwerking met de omliggende gemeenten en de provincie investeren we ook in veelgebruikte woon-werk routes.
- Onderhoud aan het fietspad krijgt dezelfde of hogere prioriteit dan een straat voor autoverkeer
- Zo veel mogelijk fietsroutes worden bij sneeuw schoongeveegd.
- Er komen (regionale) doorfietsroutes van Tiel naar Geldermalsen die aansluit op de [fietsnelwegen](#) naar Utrecht en naar Ochten, Wageningen en Arnhem. Op fietsnelwegen heeft de fiets zo veel mogelijk voorrang. Zo stimuleren we het gebruik van de fiets in het woon- werkverkeer met zo min mogelijk hinder van obstakels en het overig verkeer.
- Er worden meer fietsenstallingen in en rondom het centrum gebouwd voor alle fietsen (de gewone en de elektrische fiets). Leegstaande panden in het centrum kunnen hier ook voor worden gebruikt.

De ChristenUnie wil zoveel mogelijk scheiding tussen snel rijdende auto's en de voetganger en fietsers. En daar waar het knelt zal de auto ruimte moeten afstaan.

- Fietsroutes moeten comfortabel en herkenbaar zijn en worden daarom uitgevoerd in rood, vlakasfalt. Eventueel aangevuld met (lichtgevende) markeringen.
- Bij 50 km wegen zijn fietspaden de norm. Deze fietspaden zijn tenminste 2 meter breed om ruimte te bieden voor e-bike en bakfiets en om fietsfiles te voorkomen.
- Fietsers vanaf de Meeslaan willen we helpen het fietspad aan de andere zijde van de Grotebrugschegrindweg te vinden.
- De Echteldsedijk wordt een fietspad vanaf de haven. Hulpdiensten kunnen ook van dit pad gebruik maken.
- De weg van "Voor de kijkuit" en Bevrijdingslaan wordt opnieuw ingericht naar eenrichtingsverkeer op een "auto-te-gast-sstraat".
- Op 30 km wegen die onderdeel zijn van een fietsroute komen fietsstroken in rood asfalt en heeft de rest van de straatklinkers m.u.v. busroutes. Fietsstroken zijn hier tenminste 1,80 meter breed zodat fietsers naast elkaar kunnen fietsen.
- De gemeente gaat bij nieuwbouw of herstructurering van wijken uit van het fietsverkeer en richt wijken fiets- en kindvriendelijk in. Er komen sociaal veilige fietsverbindingen die wijken onderling snel verbinden. Paaltjes op fietspaden veroorzaken veel ongelukken. Deze worden zoveel mogelijk verwijderd.
- Er zijn voldoende fietsvoorzieningen in Tiel

- Bij winkelcentra, bushaltes en overige attractiepunten komen genoeg fietsenrekken die voldoen aan de normen van FietsParKeur zodat fietsen veilig en gebruiksvriendelijk kunnen worden gestald.
- De gemeente gaat samen met andere gemeenten in de regio fietsvriendelijke horeca het predicaat fietscafé geven. Deze gelegenheden hebben voldoende stallingen, een sanitaire ruimte, een EHBO-uitrusting, een fietsreparatieset inclusief fietspomp, een gratis watervulpunt en bieden de mogelijkheid om elektrische fietsen op te laden.
- Alle aanbieders van deelmobiliteit in de gemeente moeten voldoen aan de landelijke standaarden van Mobility as a Service (Maas).
- Knelpunten in kaart. Met onze inwoners en de (lokale) fietsersbond gaan we de fietsknelpunten in de gemeente Tiel inventariseren. We kijken daarbij onder andere naar comfort, veiligheid, directheid en doorstroming.
- De ChristenUnie gaat zich inzetten voor oplaadpunten voor elektrische fietsen en watertappunten bij culturele plekken.

9.3 Openbaar vervoer

Tiel moet lobbyen bij Rijk en provincie voor investeringen in het OV zoals een bijdrage aan het verdubbelen van het spoor tussen Wadenoijen en Kesteren en het openen van station Tiel-Medel. Een stad als Tiel hoort een blijvende rechtstreekse Sprinter-verbindingen met Utrecht en Arnhem te hebben. Hier maken wij ons sterk voor.

De gemeente participeert actief bij het opstellen van programma van eisen voor de nieuwe OV-concessie Rivierenland (nu nog samen met de Achterhoek) in 2025 door de provincie en betreft de gebruikers van het OV daarbij. Openbare voorzieningen, zoals zorgcentra en scholen moeten goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer. De gemeente gaat lobbyen bij provincie voor een nieuwe buslijn door de wijk Passewaaij naar ziekenhuis en scholen.

Hoe lager de frequentie van het openbaar vervoer hoe minder reizigers. Daarom willen we inzetten voor het handhaven van de huidige frequentie en zo mogelijk een verhoging daarvan.

- Combinaties met doelgroepenvervoer. De provincie is verantwoordelijk voor het openbaar vervoer, de gemeente voor andere vormen van publiek vervoer, zoals het leerlingenvervoer. Hier gaat ongeveer even veel geld in om. Door dit vervoersaanbod te combineren op plekken en tijden waar de vraag naar OV te laag is, is veel efficiency winst te bereiken.
- De gemeente zet samen met de provincie in op slimme combinaties van doelgroepenvervoer (regiotaxi's, scholierenvervoer, wmo-vervoer) en openbaar vervoer op plekken en tijden waar reguliere buslijnen onvoldoende rendabel zijn. Zo blijven ook kleine kernen en stadsranden ook zonder auto goed bereikbaar.
- Vraagafhankelijk vervoer is alleen een alternatief voor OV als sprake is van korte aanmeldtijden (maximaal 1 uur) en een aantrekkelijke prijs. Al dit vraagafhankelijke mobiliteitsaanbod moet zero-emissie zijn.
- OV-abonnementen moeten in de hele regio geldig zijn in zowel bus als trein, ongeacht de vervoerder. Hierdoor kunnen sommige reizigers tientallen euro's per maand besparen. De gemeente gaat hiervoor lobbyen bij de provincie en NS en Arriva.
- Nieuwe bewoners krijgen informatie over de OV-bereikbaarheid van Tiel.

- De gemeente spant zich in om de kleine kernen goed bereikbaar te houden voor het OV. Als reguliere OV-lijnen niet haalbaar zijn, is er een goed laagdrempelig alternatief beschikbaar.

9.4 Parkeren

Bij nieuwbouw en herstructurering gaan we in de binnenstad parkeren centraal organiseren. Ook wil de ChristenUnie dat de gemeente voor dit gebied het gebruik van deelauto's stimuleert waardoor er minder blik op straat komt. Zo kunnen woonstraten worden vergroend en autoluw worden ingericht en hebben voetgangers, fietsers en spelende kinderen daar het primaat. Zo stimuleren we in Tiel duurzame mobiliteit, wordt de binnenstad leefbaarder en veiliger.

In Tiel wenden we parkeergeld zoveel mogelijk aan om de kwaliteit van de openbare ruimte en de bereikbaarheid te bevorderen. Hierbij hebben investeringen in duurzame mobiliteit (lopen, fietsen, OV, deelauto's) prioriteit.

Initiatieven van inwoners om de eigen straat veiliger te maken ondersteunen we van harte.

- De benzinestations in Tiel moeten een mogelijkheid krijgen voor het snelladen van auto's. Ook willen we dit mogelijk maken op parkeerterreinen van supermarkten en winkelcentra.
- Als laden van de auto op eigen terrein niet mogelijk is dan is een openbare laadmogelijkheid op een vlakbij gelegen centrale parkeerplaats toegankelijk. Er is geen recht op een laadpaal voor de eigen deur.
- Het aantal laadpalen wordt uitgebreid en volgt de groei van het aantal elektrische auto's. Hiervoor mogen geen wachtlijsten zijn. Rekening houden met bestaande parkeerdruk en overleg met omwonenden vindt de ChristenUnie belangrijk.
- Openbare laadmogelijkheden worden zoveel mogelijk geclusterd.
- Inwoners krijgen **niet** de mogelijkheid de eigen auto op te laden via een eigen kabel over de stoep.

Wij zien veel voordelen in de Vehicle-to-Grid technologie zodat elektrische auto's als buffer kunnen dienen in het elektriciteitsnetwerk.

- Bewoners met een parkeervergunning mogen met deze vergunning ook in gemeentelijke garages parkeren zo lang daar voldoende plekken zijn voor bezoekers.
- Voor bezoekers en vrijwilligers van maatschappelijke voorzieningen zoals kerken en moskeeën komt er ter compensatie een maatschappelijke parkeervergunning.
- Ook komt er een parkeervergunning voor mantelzorgers.

Parkeerterreinen nemen nu onnodig kostbare ruimte in en dragen niet bij aan een leefbare woonomgeving. Bij nieuwbouw moet parkeren daarom zoveel mogelijk op eigen terrein en inpandig worden gedaan. Bestaande parkeerterreinen worden, waar dit ruimtelijk inpasbaar is, voorzien van daken met zonnepanelen om zo bij te dragen aan de klimaatopgave. Het voordeel is ook dat we droog kunnen lopen.

9.5 Verkeersveiligheid

Uitgangspunt voor het inrichten van de verkeersinfrastructuur is het Duurzaam Veilig principe: wegen zo inrichten dat voor weggebruikers de maximumsnelheid al duidelijk blijkt uit de weginrichting en zij hun snelheid hieraan aanpassen.

- De maximumsnelheid binnen de bebouwde kom wordt 30 kilometer. Dit geldt voor alle deelnemers. Auto, (brom)fiets, e-bike, motor en scooter.
- Alleen op door de gemeenteraad aan te wijzen wegen geldt 50 kilometer per uur. Dit zullen de doorgaande grotere wegen zijn die wijken met elkaar verbinden.
- Er komen meer woonerven. Waar het op korte termijn niet mogelijk is om de weginrichting aan te passen aan de lagere maximumsnelheid kiezen we voor tijdelijke snelheidsbeperkende maatregelen.

De gemeente zorgt voor veilige loop- en fietsroutes naar de scholen en richt de omgeving van scholen veilig in door het creëren van schoolstraten: Door straten bij scholen tijdens haal- en brengmomenten af te sluiten wordt ook de veiligheid vergroot. (zie mobiliteit-fiets)

De gemeente Tiel werkt actief mee aan het realiseren van verkeerslessen op basisscholen en bij instellingen en stimuleert dat scholen zich aansluiten bij het verkeersveiligheidslabel. (www.verkeersveiligheidslabel.nl).

9.6 Automobilititeit

De auto is leuk maar de voetganger en de fietser gaan voor.

- Bij grote bouwplannen gaan we in Tiel een bereikbaarheidstoets hanteren, om efficiënt met mobiliteit om te gaan.
- Om achterstanden in het onderhoud te voorkomen moet de gemeente werken met actuele onderhoudsplannen voor de (vaar)wegen en bruggen. Bij onderhoud overlegt de gemeente met externe partijen op het gebied van kabels en leidingen zodat de weg maar een keer 'open' hoeft.

Hoofdstuk 10 Kunst, cultuur en sport

Waar staat de ChristenUnie voor?

Kunst, cultuur en creativiteit verrijken het leven en de samenleving. Wij mensen vormen het beeld van God als creatieve Schepper. Kunst kan confronteren, stilzetten, ontspannen, wakker schudden en verbinden. Kunst bepaalt ons ook bij de manier waarop wij als mensen het beeld zijn van God als creatieve Schepper. Nadat de gemeente jarenlang extreem veel heeft geïnvesteerd in deze tak willen we hier geen grootschalige projecten meer mee doen. Maar wel alles doen dat de creativiteit van kunst en cultuur dichterbij de mensen krijgt.

Sport brengt mensen in beweging. Sport stimuleert lichaam en geest tot optimale prestaties en bevordert een gezonde en vitale samenleving. Daarom is het nodig om ook voor de toekomst voldoende sportfaciliteiten te hebben; van openbare beweegplekken tot sportparken en sportaccommodaties. Sporten is voor iedereen. De ChristenUnie wil met name aandacht geven aan jonge inwoners en de jongere die niet sport op een of andere manier in beweging krijgen.

Bij sporten staat plezier voorop. Daarom kiest de ChristenUnie voor een toegankelijke sportwereld waarin iedereen kan meedoen. We stimuleren de breedtesport in Tiel. Jong, oud, mindervalide, arm, getalenteerd of gewoon gezellig met elkaar; voor iedereen moet sport beschikbaar zijn.

De ChristenUnie zet zich in voor een toegankelijke sportwereld. Iedereen is welkom! Sport brengt mensen samen. Sportverenigingen fungeren vaak als cement in de samenleving en verdienen steun, zeker nu deze door de coronacrisis grote klappen hebben gehad.

10.1 Kunst en cultuur

In onze culturele instellingen werken professionals en amateurs samen aan het mooier maken van de Tielse samenleving. Kunst en cultuur zijn eerst en vooral van en voor de samenleving. De overheid vervult een belangrijke rol als subsidieverstrekker, opdrachtgever en hoeder van ons culturele klimaat en erfgoed.

Kunst is ook voor en van iedereen. Het is belangrijk dat er toegankelijk aanbod van kunst en cultuur is, met name voor jongeren. Door amateurkunsten te beoefenen, ontdekken en ontwikkelen zij hun creatieve talenten.

Cultuur dichtbij

De ChristenUnie is voor cultuur in de breedte; bereikbaar en betaalbaar voor iedereen. We koesteren onze eigen lokale geschiedenis.

- Cultuureducatie is voor alle kinderen gratis. Dit wordt ook meegenomen in subsidievoorwaarden voor culturele instellingen.
- De gemeente stimuleert samenwerking tussen scholen en culturele voorzieningen in Tiel.

Bibliotheken en overige culturele accommodaties

Voor veel inwoners van Tiel is de bibliotheek de toegang tot boeken, informatie, een cursus en ontmoeting. Ook is de bibliotheek belangrijk als aanvulling op het leesonderwijs voor kinderen, laaggeletterden en nieuwkomers.

Ook is de bibliotheek belangrijk om te studeren. Jongeren die thuis geen goede studieplek hebben kunnen hier terecht. Daarom zijn er stilleruimtes om ongestoord te studeren met goede voorzieningen (in hoogte verstelbare tafel en goed internet).

Er is een digitaal steunpunt in de bibliotheek waar inwoners terecht kunnen voor hulp bij het lezen en begrijpen van overheidsinformatie. En ook is daar de ondersteuning bij het invullen van gegevens op een overheidswebsite.

- Gebouwen worden zoveel mogelijk multifunctioneel benut; Om het gebruik te optimaliseren, maar ook om dwarsverbanden tussen (brede) scholen, verenigingen, kinderopvang, zorginstellingen, etc., te vinden en te versterken. Net zoals we dat nu doen in Zinder met bibliotheek en muziekschool.
- De ChristenUnie wil de exploitaties van culturele accommodaties in Tiel gunstig beïnvloeden door in te zetten op lagere energielasten. Dit kan door het verduurzamen van de gebouwen en lichtinstallaties. Bij nieuwe aanbestedingen/bouwplannen willen we dit als voorwaarde stellen en bij groot onderhoud hierover advies inwinnen over wat kan.

Monumenten en (kerkelijk) erfgoed

Erfgoed en monumenten zijn beeldbepalende elementen in steden, dorpen en wijken. Het zijn bakens in een veranderende wereld en brengen herinneringen met zich mee. Goed onderhoud en beheer van erfgoed en monumenten vinden we belangrijk en we kijken daarbij ook naar nieuwe invullingen van oude gebouwen.

Kerken zijn als religieus erfgoed beeldbepalend in steden en dorpen. Voor veel Nederlanders dragen kerken herinneringen aan belangrijke momenten in het leven. Kerken bieden een plek voor erediensten en bezinning. Veel kerken verliezen echter hun functie en daardoor dreigt leegstand en achterstallig onderhoud. Niet alle kerken kunnen behouden worden, maar er liggen wel kansen in een waardige alternatieve bestemming.

- De ChristenUnie wil onderzoek naar de mogelijkheid van een gevelfonds (naar voorbeeld van de gemeente Zutphen), om historische gevels en binnensteden hun elan terug te geven. Dit fonds helpt ondernemers en verhuurders om hun gevels op straatniveau op te knappen.
- De gemeente Tiel stelt een eigen kerkenvisie op met als doel zoveel mogelijk kerkgebouwen in stand te houden, maar ook om kansen voor waardige herbestemming niet te missen en samen met de provincie op tijd in te zetten op behoud van het religieus erfgoed.

Musea

Cultuur legt de verbinding tussen verleden, heden en toekomst. Het bewaren en beschermen van objecten, gebouwen, monumenten, documenten en gegevens uit de al dan niet lange lokale/regionale geschiedenis vraagt zorgvuldigheid. Musea hebben een cultuurhistorisch belang. Enerzijds om te bewaren en te beheren, anderzijds om door te geven en te leren. Het biedt ook kansen om mensen te (re)activeren. Voor het financieel ondersteunen van onze

musea en het archief zoekt de gemeente samenwerking in de regio en bij derde (particuliere) partijen.

Evenementen

De CU is blij met alle evenementen in Tiel er zijn. Het evenementenbeleid wordt goed uitgevoerd en we willen met de huidige en nieuwe evenementen niet kijken naar de onmogelijkheden maar naar wat wel kan. Evenementen in Tiel moeten veilig en gezond zijn.

10.2 Sport

Het is goed voor kinderen dat ze leren dat bewegen leuk is, dat ze leren om doelen te stellen en samen te werken in een team. Daarom willen we dat sport toegankelijk is voor iedereen, in het bijzonder voor de jeugd, zonder fysieke drempels. Het is van groot belang dat alle kinderen kunnen sporten. Ook de kinderen uit een gezin met een kleinere portemonnee.

Sport dichtbij

Het stimuleren van minima, ouderen, mensen met een beperking en mensen die nog niet sporten om meer te gaan bewegen staat hoog in het vaandel bij de ChristenUnie. De ChristenUnie pleit voor open sportclubs met een sterke verbinding tussen het sociale en het gezondheidsdomein.

Maar in de gemeente Tiel nodigen ook de verschillende fiets-, vaar-, wandel- en hardlooproutes en veilige 'ommetjes' uit tot bewegen en meedoen.

- Bij het plannen en bouwen van nieuwe wijken en infrastructurele projecten wil de ChristenUnie dat er plaats komt voor zoveel mogelijk openbare beweegplekken en -routes in de openbare ruimte. Wijken krijgen de mogelijkheid om naast kinderspeeltoestellen te kiezen voor openbare fitnessapparaten.
- Een gezonde leefstijl met voldoende beweging draagt ook voor ouderen bij aan zelfredzaamheid en sociaal contact. Voor alle ouderen in onze gemeente ontwikkelt de gemeente laagdrempelige sport- en beweegprojecten.
- De ChristenUnie pleit voor een buurt- of gemeentelijke sportcoach om zo de verbinding tussen sport, onderwijs en zorg te bevorderen.

Speeltuinen

De speeltuinen gaan in beheer over van de gemeente naar de inwoners. Deze beleidskeuze is een aantal jaren geleden gemaakt. De stichting Tiel Speelt voert het gemeentelijke beleid uit en heeft een groeiend aantal werkgroepen die elk één speeltuin beheert.

In Tiel zorgen we ervoor dat er ook speeltuinen zijn voor kinderen met een beperking.

Sportaccommodaties

Het is mooi als mensen hun sporttalenten ontwikkelen en zelfs door kunnen groeien naar de topsport. Ook fungeert de topsport vaak als stimulerend voorbeeld. Toch moet de focus van de gemeente Tiel liggen op de breedtesport. Op sport voor iedereen, dichtbij en betaalbaar.

Naast het zo beweegvriendelijk mogelijk inrichten van de openbare ruimte is het belangrijk dat de sportaccommodaties goed onderhouden, toegankelijk voor mensen met een beperking en veilig zijn. De gemeente staat in nauw contact met de sportverenigingen en heeft de behoefte aan voorzieningen goed in beeld en maakt op basis daarvan een (financiële)

jaarplanning. De gemeente probeert alle verenigingen op een eerlijke maar ook financieel passende manier de bedienen. Daarbij houdt de gemeente rekening met een goede spreiding van sportvoorzieningen over onze gemeente.

- De gemeente Tiel voert, samen met verenigingen, het sportakkoord uit op waarin onder andere afspraken staan over een positieve sportcultuur, inclusiviteit, discriminatie en racisme, alcohol en drugs, toegankelijkheid en vrijwilligersbeleid.
- Alle sportaccommodaties moeten toegankelijk zijn voor mensen met een beperking.
- De gemeente Tiel ziet erop toe dat iedereen die er recht op heeft, het Jeugdsportfonds weet te vinden;
- Alcohol en sport gaan niet samen. Het alcoholgebruik in sportkantines tijdens en aansluitend aan sportactiviteiten wordt ontmoedigd. De ChristenUnie pleit daarom voor een alcoholconvenant tussen de gemeente en sportverenigingen.
- Alle sportkantines bieden, bij voorkeur ook, gezonde voeding aan.
- De ChristenUnie vindt dat elk kind in Tiel aan het einde van de basisschoolleeftijd het zwem-ABC heeft.